

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การละเมิดสิทธิเด็กในครอบครัวนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสมุทรปราการ ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเด็ก
 - 2.1 เด็ก
 - 2.2 สิทธิเด็ก
 - 2.3 ความหมายและรูปแบบการละเมิดสิทธิเด็ก
 - 2.4 สาเหตุของการละเมิดสิทธิเด็ก
 - 2.5 ผลกระทบการละเมิดสิทธิเด็ก
 - 2.6 สิทธิเด็กในระดับสากลและสิทธิเด็กตามกฎหมายไทย
 - 2.7 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิเด็ก
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ในช่วงระยะหลายทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาเรื่องครอบครัวได้รับความสนใจจากนักวิชาการในทุกสาขาวิชา เนื่องจากมีความคิดเห็นตรงกันว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของปัญหาสังคมอย่างรวดเร็วและรอบด้าน และสรุปตรงกันว่าปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนมีรากฐานมาจากความล้มเหลวของการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัว ทำให้นักวิชาการหันมาศึกษาเรื่องครอบครัวกันอย่างจริงจัง ดังนั้น จึงมีการนิยามเกี่ยวกับครอบครัวที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ของผู้นิยาม เช่น ในด้านสังคมวิทยา ในด้านกฎหมาย เป็นต้น

1.1 ความหมายของครอบครัว

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. 2542 ได้ให้นิยามว่า ครอบครัว หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมประกอบด้วย สามี ภรรยา และหมายรวมถึงลูกด้วย

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2547: 3) ได้ให้ความหมายของครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันและใช้ชีวิตร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นสถาบันหลัก เป็น

แกนกลางของสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต ครอบครัวมีหลากหลายรูปแบบและหลายลักษณะ นอกเหนือจากครอบครัวที่ครบถ้วนทั้งบิดา มารดา และบุตร

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสน์ครอบครัว พ.ศ. 2547 - 2556 ได้กำหนดความหมายของครอบครัวว่า หมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันและใช้ชีวิตร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นสถาบันหลัก เป็นแกนกลางของสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต ครอบครัวมีหลากหลายรูปแบบและหลายลักษณะ นอกเหนือจากครอบครัวที่ครบถ้วนทั้งบิดา มารดาและบุตร (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547: 3)

Sherley Zimmerman (1999) อ้างในสาขามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2549: 8) กล่าวว่าในอนาคต ค่านิยมของการสมรส และครอบครัวอาจจะมีความหมายที่เปลี่ยนแปลงไป โดยอาจจะพิจารณาจากแนวโน้มหรือความสัมพันธ์ที่เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งอาจมีรูปแบบแตกต่างออกไปได้อีก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัลวิน ทอฟเลอร์ ที่กล่าวว่ารูปแบบของครอบครัวจะต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างแน่นอน เพราะระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงภายในครอบครัวด้วย โดยจะเปลี่ยนจากรูปแบบของครอบครัวในยุคอุตสาหกรรม หรือยุคคลื่นลูกที่สองซึ่งแต่เดิมเป็นครอบครัวเดี่ยว คือ มีพ่อ แม่และลูก จำนวน 1-3 คน เป็นอย่างมาก มีการแต่งงานโดยจดทะเบียนสมรสซึ่งจะทำให้เกิดสิทธิทางกฎหมาย เช่น สิ้นสมรส มรดก บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นที่ยอมรับทางสังคมด้วย โครงสร้างครอบครัวดังกล่าวทำให้สมาชิกในครอบครัวมีการแบ่งแยกชีวิตการทำงานอย่างชัดเจน โดยยังคงมีวิถีชีวิตที่หลากหลาย มีคนที่นิยมอยู่ลำพังคนเดียวแบบปัจเจกบุคคลมากขึ้น จึงทำให้เกิดรูปแบบครอบครัวที่แตกต่างไปจากเดิมมากมาย

มยุรณี หล้ากวนวัน (2552: 27) ให้ความหมายของครอบครัวว่า หมายถึง กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกัน โดยมีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดหรือทางกฎหมาย อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน และมีปฏิสัมพันธ์กันในด้านความรัก ความเอาใจใส่ และความผูกพันกัน รวมถึงการอบรมดูแลและถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

นักสังคมวิทยาของไทย เช่น ดร.ไพฑูรย์ เครือแก้ว, ดร.สนธิ สมัครการ, รศ. สุพัตรา สุภาพ อ้างใน กุหลาบแก้ว ภูเฝ้าพันธ์ (2552: 9) สรุปความหมายของครอบครัวไว้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด ซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่างเพศตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อาจมีบุตรด้วยกันโดยการสืบสายเลือดหรือมีบุตรบุญธรรมโดยกฎเกณฑ์ของสังคมก็ได้ มีความผูกพันทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดี จะต้องรับผิดชอบร่วมกันในการอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้มีระเบียบวินัย นั่นคือ ตั้งอยู่ในแบบแผนของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีของชาติ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าครอบครัวหมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน โดยมีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิตหรือทางกฎหมาย และมีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยการให้ความรัก ความอบอุ่น การดูแลและความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

1.2 รูปแบบครอบครัว

จอร์จ พี เมอร์ด็อก (George P. Merdock) อ้างใน สถาบันพัฒนาการสาธารณสุข อาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล (2548) ได้แบ่งครอบครัวตามขนาดได้ดังนี้

1) ครอบครัวเล็กหรือครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) หรือ (Conjugal family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก หรือเป็นครอบครัวที่มีสมาชิก 1 ช่วงอายุเท่านั้น

2) ครอบครัวขยายหรือครอบครัวใหญ่ (Extended family) หรือ (Consanguine family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และเครือญาติ เช่น ลูกสะใภ้ หลาน ปู่ย่า ตายาย หรือเป็นครอบครัวที่มีสมาชิกตั้งแต่ 2 ช่วงอายุขึ้นไป

ข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ.2542-2545 ของสำนักสถิติแห่งชาติ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2547: 8 - 10) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวไทยในปัจจุบัน มิได้ประกอบด้วยพ่อแม่ลูกและเครือญาติเท่านั้น แต่มีหลายรูปแบบ ได้แก่

1) ครอบครัวขยาย ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ปู่ย่า ตายาย และหรือพี่น้อง
2) ครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก โดยส่วนใหญ่ ครอบครัวจะมีลูก 1-3 คนเป็นอย่างมาก จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2545 บ่งชี้ให้เห็นว่าลักษณะครอบครัว เดี่ยวยังมีความแตกต่างกัน คือ ครอบครัวที่มีสามีภรรยาและบุตร และครอบครัวที่มีแต่สามีและภรรยา

3) ครอบครัวที่อยู่คนเดียว มีคนที่อยู่อาศัยอยู่ตามลำพัง อาศัยอยู่คนเดียว
4) ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง หมายถึง ครอบครัวที่มีเพียงพ่อหรือแม่ และลูก เนื่องจากสาเหตุของการหย่าร้าง การเป็นหม้าย แยกทาง การทอดทิ้ง

5) ครอบครัวที่รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม คือ ครอบครัวที่สามีและภรรยาไม่สามารถมีบุตรร่วมกันได้ และมีความประสงค์ที่จะขอรับเด็กมาอุปการะเป็นบุตร

6) ครอบครัวอื่น ๆ เช่น ครอบครัวที่เกิดจากการแต่งงานของเพศเดียวกัน
กรมประชาสัมพันธ์ อ้างใน มยุรณี หล้ากวนวัน (2552: 31 - 32) ได้จำแนก ครอบครัวตามองค์ประกอบของครอบครัวไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. ครอบครัวที่มีองค์ประกอบสมบูรณ์ คือ ครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวอยู่กัน พร้อมหน้า พ่อ แม่ ลูก เป็นการถาวร และไม่มีสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้พิการ เจ็บป่วยเรื้อรัง ไม่

มีเด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง อาศัยอยู่ในครอบครัว การที่ครอบครัวมีสมาชิกอยู่กันพร้อมหน้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของครอบครัวได้อย่างเต็มที่ อันจะก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งของบุคคลในครอบครัว ตลอดจนสังคมโดยรวม การเปลี่ยนโครงสร้างของสังคมไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้สภาพครอบครัวไทยดั้งเดิม ซึ่งนับรุ่นได้ถึง 3 รุ่น อยู่ในครอบครัวเดียวกัน เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ดังนั้น อย่างน้อยที่สุดสมาชิกในครอบครัว ต้องมีคนรุ่นพ่อ แม่ ได้อยู่กับลูก ทำบทบาทหน้าที่ให้การอบรมดูแลลูกเป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร ที่จะถ่ายทอดกระบวนการทางสังคมให้แก่ลูก และลูกสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากพ่อ แม่ เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตและสร้างครอบครัวของตนเองต่อไป

2. ครอบครัวที่มีองค์ประกอบไม่สมบูรณ์ จำแนกโดยสรุปได้ 4 ประเภท คือ

2.1) ครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ไม่ได้อยู่พร้อมหน้าเป็นการถาวร เด็กควรได้อยู่ในครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด เนื่องจากเด็กต้องการความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้ใหญ่ โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันกับพ่อและแม่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการตามวัยที่เหมาะสมอย่างรอบด้าน การขาดแคลนทางสังคมให้เข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคม เด็กจึงจะสามารถเจริญเติบโตอย่างมีความมั่นคงทางจิตใจ 2.2) ครอบครัวที่มีวัยพึ่งพิงอาศัยอยู่ในครอบครัว เช่น คนพิการ ผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง และผู้สูงอายุ เป็นต้น ครีวเรือนที่มีผู้พิการและเจ็บป่วยเรื้อรัง ย่อมทำให้มีศักยภาพน้อยกว่าครอบครัวปกติ และทำให้องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจของครอบครัวเสียหายไป เนื่องจาก เป็นการเพิ่มภาระให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ ที่ต้องเอาใจใส่ดูแล และสมควรได้รับการบำบัดและฟื้นฟู ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ 2.3) ครอบครัวที่มีผู้อพยพไปขายแรงงานในต่างถิ่น หรือต่างประเทศ สมาชิกในครอบครัวเดินทางไปขายแรงงานในเมืองใหญ่ เช่น เป็นกรรมกรในเมือง บุตรหลานเดินทางเข้าเมืองเป็นแรงงานเด็กในภาคแรงงานต่าง ๆ ทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษา ในครอบครัวชนบทจึงเหลือเพียงผู้สูงอายุและเด็กเท่านั้น และ 2.4) ครอบครัวที่มีเด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง และเด็กที่หนีออกจากบ้าน การมีเด็กกำพร้าในครอบครัวทำให้เด็กเติบโตขึ้นมาอย่างขาดความอบอุ่นทางจิตใจ กระบวนการขาดแคลนทางสังคมจะได้รับอย่างไม่เต็มที่ เด็กจะเติบโตขึ้นมาอย่างขาดคุณภาพ และการมีเด็กถูกทอดทิ้ง และเด็กหนีออกจากบ้าน จะสะท้อนภาพความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว เป็นผลมาจากครอบครัวที่ขาดความมั่นคง ความอบอุ่นในครอบครัว

การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ที่ทำให้เกิดเมืองอุตสาหกรรม และการมีอัตราเพิ่มของการย้ายถิ่น จะทำให้มีครอบครัวในเมือง ที่มีเพียงบิดาหรือมารดา เป็นหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียว พบครอบครัวชนบทที่หัวหน้าครอบครัวอพยพแรงงานไปในเมืองใหญ่ หรือต่างประเทศ หรือทั้งสามมีภรรยาไปทำงานที่อื่น ทั้งบุตรและผู้สูงอายุดูแลเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อโครงสร้างครอบครัวในระดับมหภาคและจุลภาค และผลกระทบสำคัญ คือ ผลกระทบต่อคุณภาพ

ชีวิต วิถีชีวิต ค่านิยม และวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากต่างชาติ เน้นการพัฒนาเชิงวัตถุ ทำให้ครอบครัวขาดความสนใจดูแลเอาใจใส่กันและกัน (คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว 2537) จึงส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ทำให้มีการหย่าร้างเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความไม่มั่นคงของครอบครัว และผลทางสังคมที่ตามมาของการหย่าที่เพิ่มขึ้นอย่างหนึ่งคือ จะมีเด็กจำนวนมากที่เติบโตมาในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้การประชุมวิชาการครอบครัวศึกษา ปี 2553 ชาย โพธิ์สีดา สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงในครอบครัวไทย โดยสรุปไว้ดังนี้

1. คนไทยชะลอเวลาในการเริ่มสร้างครอบครัว
2. การครองโสดเริ่มแพร่หลายมากขึ้น
3. รูปแบบการแต่งงานเริ่มถูกท้าทาย
4. การหย่าร้างเพิ่มขึ้น

ดังนั้น ทำให้รูปแบบของครอบครัวไทยได้เปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวชายมีแนวโน้มลดลงจากปี 2548 ร้อยละ 34.6 ลดลงเหลือร้อยละ 33.9 ในปี 2549 โดยมีแนวโน้มว่าครอบครัวเดี่ยวและคนที่อยู่คนเดียวมีจำนวนมากขึ้น ในขณะที่ครอบครัวชายมีแนวโน้มลดลง จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในบ้านโดยเฉลี่ย 4.3 คนและคาดว่าจะลดลงเหลือ 3.4 คนต่อครอบครัวในปี พ.ศ.2558 และจะลดลงไปอีกโดยเฉลี่ย 3.09 คน ในอีก 10 ปี ข้างหน้า ส่งผลให้ครอบครัวเริ่มมีขนาดเล็กลงอย่างต่อเนื่องเหลือเพียง พ่อ แม่ ลูก หรือผู้สูงอายุกับเด็ก (เครื่องชี้วัดภาวะสังคมไทยที่สำคัญ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551)

สิ่งสำคัญกว่าในที่นี้ ไม่ใช่เรื่องครอบครัว/ครัวเรือนเดี่ยวหรือขยาย แต่เป็นรูปแบบการอยู่อาศัยที่มีความหลากหลายมากขึ้น ในปัจจุบันมีการอยู่อาศัยรูปแบบใหม่ๆ เกิดขึ้นมาก เช่น เป็นครอบครัว/ครัวเรือนที่มีสมาชิกเพียงคนเดียว (one-person households) ครอบครัว/ครัวเรือนที่อยู่กันหลายคน แต่ทั้งหมดไม่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติต่อกัน (primary individual households) หรือครอบครัว/ครัวเรือนข้ามรุ่น (skipped-generation households) ที่มีเฉพาะรุ่นปู่ย่า/ตายาย รุ่นหลานในวัยเด็ก ส่วนรุ่นลูก (พ่อแม่ของหลาน) ย้ายถิ่นไปทำงานอยู่ที่อื่น แทบไม่ได้ใช้เวลาอยู่ร่วมกันในครัวเรือนเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีครอบครัว/ครัวเรือนที่มีแต่หัวหน้ากับคู่สมรส ซึ่งโดยมากเป็นครัวเรือนที่ผู้สูงอายุอยู่กันตามลำพัง ไม่มีบุตรหลานวัยแรงงานอยู่ด้วย ครอบครัวของผู้ขาดโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะคือ “ครอบครัวคนชายขอบ” และ “ครอบครัวข้ามพรมแดน” หรือ ครอบครัวของแรงงานจากต่างประเทศที่อพยพเข้ามาอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ฯลฯ การอยู่อาศัยในรูปแบบใหม่ ๆ เหล่านี้ เป็นปรากฏการณ์ที่มีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าสังเกตในปัจจุบัน

ดังนั้น สรุปได้ว่า รูปแบบครอบครัว มี 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. ครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วย พ่อแม่และลูกเท่านั้น
2. ครอบครัวขยาย ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และปู่ ย่า ตา ยาย หรือลุง ป้า น้า อา หรือเครือญาติอาศัยอยู่ร่วมกัน
3. ครอบครัวอื่น ๆ เช่น ครอบครัวไม่มีบุตร ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว และครอบครัวที่เกิดจากการแต่งงานของเพศเดียวกัน

1.3 หน้าที่และความสำคัญของครอบครัว

ถึงแม้สังคมไทยจะได้รับอิทธิพลของค่านิยมวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในด้านต่าง ๆ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป แต่ถึงกระนั้นสิ่งที่เป็แกนหลักคือ หน้าที่และความสำคัญของครอบครัวยังดำรงอยู่และสืบเนื่องมาถึงปัจจุบันอันได้แก่

1. หน้าที่ทางชีววิทยา ในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ของสมาชิกเกิดใหม่ในครอบครัว อันได้แก่ทารกและเด็ก
2. การอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา ครอบครัวมีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพของบุคคลและบุคลิกภาพ ซึ่งรวมทั้งค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมของเด็ก และวิถีชีวิตของสมาชิกในครอบครัวจะมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน
3. ให้ความรักความอบอุ่น
4. ให้ความปกป้องคุ้มครองภัยยามประสบปัญหา
5. ให้และสนับสนุนการศึกษา
6. ด้านศาสนา สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา
7. ด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวมีหน้าที่หลักในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค ครอบครัวมีหน้าที่ในการหารายได้เพื่อการดำรงชีพ การแสวงหาปัจจัยสี่ 4 เพื่อการดำรงชีวิตของสมาชิกในครอบครัว เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวได้อย่างเหมาะสมตาม เพศ วัย สุขภาพพัฒนาการ บทบาทและสถานภาพของสมาชิกในครอบครัว ทำให้สมาชิกมีความรู้สึกพึงพอใจในการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว เข้าใจในกิจกรรมที่ทำร่วมกัน รวมถึงมีนันทนาการและปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน หรือต่อญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและชุมชน (สาขามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ; 2549: 11-12)

มยุรณี หล้ากวนวัน (2552: 35) ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ของครอบครัวไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสังคม หมายถึง ครอบครัวทำหน้าที่อบรมขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ ด้วยการอบรมสั่งสอนและการเลี้ยงดู การให้การศึกษาแก่ลูก ให้มีพัฒนาการรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม สามารถที่จะดำรงอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขได้

2. ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ครอบครัวต้องแสวงหารายได้เพื่อดำรงคงอยู่ของครอบครัว และการครองชีพต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานและปัจจัยเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี และให้เกิดความมั่นคงของครอบครัว

3. ด้านวัฒนธรรม หมายถึง ครอบครัวต้องรักษาและสร้างวัฒนธรรมอันดีงาม มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกต้องสู่คนรุ่นต่อไป เกิดการเรียนรู้เพื่อจะสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

4. ด้านจิตวิทยาและชีววิทยา หมายถึง ครอบครัวต้องให้ความรักความอบอุ่น และการปกป้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด และให้พ้นจากภัยอันตราย ซึ่งก่อให้เกิดเป็นความรักความผูกพันกันในครอบครัว ตลอดจนครอบครัวต้องให้สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานแก่สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะเด็ก เพื่อให้มีพัฒนาการอย่างรอบด้าน

ดังนั้น เห็นได้ว่าครอบครัวนั้น มีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ทั้งการเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน การให้ความรัก ความอบอุ่น พร้อมทั้งตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ให้ครบถ้วนตามความจำเป็นในการดำรงชีวิต เพราะหากครอบครัวสามารถปฏิบัติภารกิจและกระทำการบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ดังกล่าว ครอบครัวก็就会有ความมั่นคงแข็งแรง สมาชิกในครอบครัวมีการปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสม และการปฏิบัติต่อกันของครอบครัวก็เป็นไปในทางสร้างสรรค์และเสริมสร้างสิทธิเด็ก แต่ในทางกลับกันถ้าครอบครัวไม่สามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมาย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเด็ก

2.1 ความหมายของ “เด็ก”

ความหมายของคำว่า “เด็ก” มีการให้คำนิยามที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 บัญญัติว่า

“เด็ก” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ได้กำหนดว่า “ เด็ก ” คือผู้ที่อายุต่ำกว่า 18 ปี

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 บัญญัติว่า

“ เด็ก ” หมายถึง บุคคลอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์

พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 มาตรา 4 บัญญัติว่า

“ เด็ก ” หมายถึง ผู้ซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดจนถึงอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่เด็กที่สอบได้ชั้นปีที่เก้า ของการศึกษาภาคบังคับแล้ว

2.2. ความหมายของ “ สิทธิเด็ก ”

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของ สิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรม อำนาจที่จะกระทำใด ๆ ได้อย่างอิสระโดยไม่ได้รับการรับรองจากกฎหมาย

วิชฌุ เครื่องาม อ่างโน ปรีชา ทองอินทร์ (2550: 9) ให้ความหมายของสิทธิ หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ที่ได้รับการรับรองและได้รับการคุ้มครอง

ปรีชา ทองอินทร์ (2550: 10) ได้ให้ความหมายของสิทธิไว้ว่า สิทธินั้นเป็นการให้อำนาจที่จะกระทำใด ๆ ได้โดยอิสระ มีกฎหมายรับรองและประโยชน์หรืออำนาจที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองไม่อาจถือว่าความเห็นอันใดอันหนึ่ง แต่ความเห็นอันเดียวเป็นความเห็นที่ถูกต้อง เพราะมองกันไปคนละแง่มุม ส่วนการกำหนดนิยามคำว่า เด็กนั้นเป็นการคำนึงถึงการเติบโตของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะต้องให้การดูแลเป็นพิเศษ ให้การคุ้มครองเพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดในสิทธิของตน

สุวณิ บุญชนกริ (2550: 8) ได้สรุปไว้ว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมที่จะกระทำใด ๆ ตามสิทธิที่ตนมีอยู่ ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตน และอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย

ศศิธร ศักดิ์เทวินท์ (2551: 6) ให้ความหมายของ สิทธิ หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร จะจัดการดูแลให้เกิดมีขึ้นกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดอย่างเต็มภาคภูมิเพื่อสมฐานะของผู้เป็นเจ้าของสิทธิ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าสิทธิเด็ก หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมที่เด็กจะกระทำการใด ๆ ได้โดยอิสระ ตามสิทธิที่ตนมีอยู่ โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย

2.3 ความหมายและรูปแบบของการละเมิด

2.3.1 ความหมาย “ การละเมิดสิทธิเด็ก ”

วิชา มหาคุณ อ่างใน ปราณีย์ อนุศาสนนันท์ (2544: 34) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับคำว่า เด็กที่ถูกทอดทิ้ง และเด็กถูกระงำทำทารุณว่า ยังมีความหมายไม่ครอบคลุมเพียงพอ เหมือนคำว่า “child abuse” โดยให้ข้อเสนอแนะว่า น่าจะใช้คำว่า “เด็กถูกล่วงละเมิดสิทธิ” ที่ใช้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จะครอบคลุมกว่า ซึ่งรวมถึงสิทธิต่าง ๆ ที่เด็กพึงได้รับการคุ้มครองหลายเรื่อง ไม่ว่าสิทธิพึงได้รับการพัฒนา สิทธิการมีชีวิตรอด สิทธิที่จะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองและฟื้นฟู เป็นต้น คำว่า เด็กถูกล่วงละเมิดสิทธิ จะอยู่ในความหมายของ “child abuse” ได้

Kathleen C. Faller (ในสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติและองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ยูนิเซฟ. 2533) ให้ความหมายของ การละเมิดสิทธิเด็กว่า หมายถึง การทำอันตรายหรือคุกคามต่อสุขภาพหรือสวัสดิภาพของเด็ก โดยที่บุคคลซึ่งต้องดูแลรับผิดชอบต่อสุขภาพหรือสวัสดิภาพของเด็ก ด้วยการทำให้เด็กเจ็บทั้งร่างกายและจิตใจที่ไม่ใช่อุบัติเหตุด้วยการกระทำทารุณทางเพศ หรือด้วยการกระทำทารุณต่อเด็กอย่างทารุณ

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติการละเมิดสิทธิเด็กว่าหมายถึง การถูกระงำทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใด จนเป็นเหตุให้เสื่อมเสียเสรีภาพหรืออันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระงำทำหรือประพฤตินลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2548: 2) ได้ระบุว่า การละเมิดสิทธิเด็ก หมายถึง การที่เด็กได้รับการปฏิบัติจากผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นใน หรือ นอกครอบครัว ในลักษณะที่ไม่เป็นที่ยอมรับตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เด็กอยู่ในช่วงเวลานั้น จนเป็นเหตุให้เด็กได้รับอันตราย บาดเจ็บ กระทบกระเทือน ทางด้านร่างกาย จิตใจ และทางเพศ ตลอดจนการถูกละเลยไม่สนองตอบความต้องการพื้นฐาน เช่น อาหาร การดูแลสุขภาพ และการอบรมเลี้ยงดู

นัยนา ธนวิฑูโร (2551: 15) ได้ให้ความหมายไว้คือ การกระทำทารุณกรรมทางร่างกาย จิตใจหรือทางเพศ หรือการละเลยไม่ให้การเลี้ยงดู ดูแลตามมาตรฐานอันควรแก่เด็ก จนเป็นเหตุให้เด็กได้รับอันตราย หรือมีผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กทำให้ไม่เป็นไปตามวัย ผู้กระทำอาจเป็นผู้ที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันหรือคนคุ้นเคย เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง ญาติ เพื่อน คนข้างบ้านหรือคนแปลกหน้าที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนก็ได้ แต่จากสถิติส่วนใหญ่ผู้กระทำมักเป็นคนที่เด็กรู้จักคุ้นเคยและไว้วางใจ

พรอุษา ประสงค์วรรณ (2551: 24) ให้ความหมายของการละเมิดสิทธิเด็กว่า หมายถึง การได้รับการปฏิบัติจากผู้ใหญ่ ในลักษณะที่ไม่ถูกต้อง ไม่ใช่การอบรมสั่งสอนและไม่ใช่อุบัติเหตุ การกระทำนั้นไม่เป็นที่ยอมรับตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในช่วงเวลานั้น เป็น

เหตุให้เด็กต้องได้รับอันตรายต่อร่างกาย การบาดเจ็บ การถูกระเบิดกระเทือนทางจิตใจ การทำร้ายทางเพศ ตลอดจนการละเลยทอดทิ้ง ไม่อบรมเลี้ยงดู การถูกละเลยไม่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต รวมถึงการละเลยทางอารมณ์และความรู้สึก

วรจเรข โกมุท (2553: 11) ได้สรุปการละเมิดสิทธิเด็ก หมายถึง การที่บุคคลใดก็ตามกระทำการทารุณต่อเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีลงมา แต่ไม่รวมถึงผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสทั้งร่างกาย จิตใจ และเพศ รวมถึงการทอดทิ้งไม่ดูแลเด็กอย่างเหมาะสม ซึ่งการกระทำนั้น ๆ มีผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ ของเด็ก

สุภัสสร ภูเจริญศิลป์ (2553: 5) ให้ความหมายการละเมิดสิทธิเด็กว่าหมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมีมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจหรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจหรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม ให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

ดังนั้น สรุปได้ว่า การละเมิดสิทธิเด็กคือพฤติกรรมหรือการกระทำของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลในครอบครัวที่ปฏิบัติต่อเด็ก ทำให้เด็กได้รับอันตรายทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางเพศและการเลี้ยงดูที่ละเลยความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต รวมถึงการใช้กำลังหรืออำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของเด็ก

2.3.2 รูปแบบการละเมิดสิทธิเด็ก

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ 2548 ได้แบ่งการละเมิดสิทธิเด็ก แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ทางกาย หมายถึง การใช้กำลังและ/หรือ อุปกรณ์ใด ๆ เป็นอาวุธทำร้ายร่างกายเกินกว่าเหตุมีผลทำให้ร่างกายได้รับบาดเจ็บ

2. ทางจิต หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่มีผลให้ผู้ถูกระทำได้รับความกระทบกระเทือนด้านจิตใจหรือเสียสิทธิเสรีภาพ ได้แก่ การทอดทิ้ง การดูถูกเหยียดหยาม หรือคุกคามการกักขังหน่วงเหนี่ยว

3. ทางเพศ หมายถึง การกระทำที่มีผลให้ผู้ถูกระทำได้รับความกระทบกระเทือนหรือเสียหายเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ ได้แก่ การถูกข่มขืน การถูกกลั่นแกล้ง อนาจาร และการถูกบังคับค้าประเวณี

อารีรัตน์ นฤดมพงศ์ (2547: 27 - 30) ได้การจำแนกประเภทของการทารุณกรรมเด็กเป็น 4 ประเภท คือ

1. การทารุณทางร่างกาย (Physical Abuse) เป็นการลงโทษที่รุนแรงและมักขาดเหตุผลเกินไป โดยการมักจะเกิดขึ้นเมื่อบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเด็กมีอารมณ์โกรธจัด จนเฉยชาจนไม่อาจระงับอารมณ์ลงได้ และจะลงมือฟาดตีเด็กอย่างไม่ยั้งมือ การลงมือทำร้ายเด็ก การบาดเจ็บของเด็กอาจจะเกิดจากผลของการกระทำเพียงหนึ่งครั้งหรือถูกทำร้ายซ้ำ ๆ จนเกิดการบาดเจ็บร้ายแรงถึงชีวิตได้ อาจแสดงออกด้วยการฟาดตีเด็กอย่างแรงด้วยมือ ไม้ หรือวัตถุของแข็ง ตะปบเด็กตามลำตัว เอาบุหรี่จี้ตามแขนขาและลำตัว เอาเตารีดร้อน ๆ นาบ รีดด้วยน้ำร้อน กัดเด็ก หรือจับโยนลงพื้น ฯลฯ เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณทางร่างกายอาจสังเกตจากอาการที่พบเห็นได้ดังต่อไปนี้

1.1 ลักษณะของบาดแผลเป็นลักษณะที่ไม่น่าเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุ กล่าวคือ ลักษณะของบาดแผลบางอย่างเป็นสิ่งบ่งชี้ว่าเด็กอาจถูกทำร้าย เช่น แผลจากบุหรี่จี้ รอยเขยิบตีด้วยเข็มขัด ปากและเหงือกบวมจากการถูกตบ แผลบวมพองจากการถูกเตารีดนาบ เป็นต้น

1.2 แผลฟกช้ำที่เกิดขึ้นมีทั้งเก่าและใหม่แสดงว่าถูกลงโทษหรือทำร้ายมาตลอด

1.3 เด็กไม่เจริญเติบโต (Failure to Thrive)

1.4 แสดงอาการหวาดกลัวเมื่อพ่อแม่เข้าใกล้

จากลักษณะอาการที่บ่งชี้ว่าเด็กถูกทำร้ายตามร่างกายแล้ว พฤติกรรมของผู้ปกครองก็สามารถทำให้คาดเดาได้ว่าได้ลงมือทำร้ายต่อเด็กเช่นกัน กล่าวคือ บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่สามารถอธิบายการเกิดบาดแผลกับเด็กได้ ทั้งแสดงท่าทีรำคาญหรือโกรธเมื่อถูกซักประวัติการเกิดบาดแผล (ดวงใจ กษานติกุล, 2527: 319) นอกจากนี้ยังมีท่าทีไม่กระตือรือร้นหรือแสดงความกังวลต่อการบาดเจ็บของเด็กเท่าที่ควร

2. การทารุณทางจิตใจ (Emotional Abuse) คือ การที่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเด็กไม่ให้ความรักความอบอุ่นต่อเด็ก มีการข่มขู่ ตวาดหรือแสดงออกในลักษณะการไม่ใส่ใจเป็นธุระ การทำให้เด็กตกใจกลัว หวาดหวั่น การสบประมาทเด็ก คำทอเด็กเพื่อระบายอารมณ์อย่างรุนแรง หรือการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีความต้องการหรือเรียกร้องอย่างไม่มีเหตุผลต่อเด็ก ตั้งให้ทำในสิ่งที่เกินความสามารถของเด็ก ตลอดทั้งใช้เด็กเป็นสนามรบแบบตีวัวกระทบคราด เนื่องจากมีปัญหาขัดแย้งไม่ลงรอยระหว่างตนเอง นอกจากนี้ยังมีการมองเด็กด้วยสายตาที่แสดงความเกลียดชัง ไม่เป็นมิตร และขู่บังคับให้ทำในสิ่งที่เด็กไม่ชอบ การตอบสนองต่อเด็กอย่างไม่คงเส้นคงวา แสดงพฤติกรรมเดี๋ยวดี เดี๋ยวร้าย มีอารมณ์บูดบึ้งอยู่ตลอดเวลา

การทารุณทางจิตใจอีกลักษณะหนึ่งคือ การที่บิดามารดาไม่เอาใจใส่แสดงความรักตอบสนองอารมณ์และความต้องการด้านจิตใจต่อเด็ก ส่งผลให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าเหว่ รู้สึกว่าตนเองขาดคนรักคนเอาใจใส่ ไร้ค่าและไม่มีความมั่นคง อาการที่บ่งชี้ให้เห็นว่าเด็กตกอยู่ในภาวะถูกทารุณทางจิตใจ สามารถสังเกตดูอาการจากเด็กดังต่อไปนี้

- 2.1 เด็กมักมีอาการเก็บตัว เก็บกด และเซื่องซึม
- 2.2 เด็กมักมีอาการต่อต้านอย่างรุนแรงต่อคำสั่งของผู้ใหญ่คนอื่น ๆ (ที่ไม่ได้ทำร้ายจิตใจเด็ก) ก้าวร้าว หรือหวาดระแวง
- 2.3 เด็กอาจมีพฤติกรรมที่แสดงปัญหาทางอารมณ์ เช่น การเคลื่อนไหวโยกตัวไปมา การไม่สามารถใช้สมาธิในรายละเอียด ไม่พูดจากับใคร เป็นต้น
- 2.4 เด็กขาดอาหารและเริ่มผ่ายผอม ไม่มีพัฒนาการตามอายุ เช่น การเดิน การพูด
- 2.5 เรียกร้องความรักหรือการโอบกอดจากผู้อื่น

3. การปล่อยปละละเลยทางร่างกายไม่เลี้ยงดูอย่างเพียงพอ (Physical Neglect)

เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย หมายถึง เด็กที่ยังคงอยู่กับบิดามารดา ญาติพี่น้องหรือผู้ปกครอง หากแต่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านปัจจัยสี่ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจเหมาะสมตามวัยของเด็ก อันอาจจะเป็นพิษเป็นภัยต่อตัวเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ ดังเช่นการปล่อยให้เด็กมีท่าที่หิวจัด ผอมโซ เนื้อตัวหรือเสื้อผ้าที่สวมใส่อยู่สกปรกอยู่เกือบตลอดเวลา ง่วงซึม เจ็บป่วยหนัก โดยขาดการดูแลรักษา หรือไม่ได้ดูแลเอาใจใส่ห่วงใยจนเด็กตกบันได ตกน้ำ หรือเด็กพิการที่ถูกปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูและถูกนำมาเป็นเครื่องมือขอทานตามสะพานลอย หรือเด็กที่วิ่งเสี่ยงตายขายของตามท้องถนน

ภาวะที่บ่งชี้ว่าเด็กอาจอยู่ในสภาพที่ถูกปล่อยปละละเลยอาจสังเกตจากสภาพแวดล้อม ดังนี้

- 3.1 สภาพภายในบ้านไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น เต็มไปด้วยอุจจาระ ปัสสาวะหรือขยะ
- 3.2 ที่อยู่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตรายอื่น ๆ เช่น บ่อน้ำ หลุมลึก ท่อไม่มีฝาปิด เป็นต้น
- 3.3 ลักษณะโภชนาการภายในบ้านอยู่ในระดับต่ำ
- 3.4 เด็กไม่ได้นุ่งห่มให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่อากาศหนาว
- 3.5 เด็กมีอาการง่วงและหิวตลอดเวลา
- 3.6 เด็กมีสภาพขาดอาหารหรือเจ็บป่วยเรื้อรัง

4. การทารุณทางเพศ (Sexual Abuse) หมายถึง การที่เด็กถูกล่วงเกินทางเพศโดยบุคคลภายในครอบครัวเดียวกัน (Interfamilial) เช่น บิดามารดา ญาติใกล้ชิด พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันหรือต่างบิดามารดากัน รวมถึงผู้ปกครองหรือผู้ที่อุปการะเด็กกระทำต่อเด็กที่อยู่ในความปกครองของตน การล่วงเกินทางเพศแม้เพียงขั้นกระทำอนาจารแก่เด็ก หรือเป็นการกระทำระหว่างเพศชายต่อเพศชาย หรือเพศหญิงต่อเพศหญิง ก็ถือว่าเป็นการกระทำทารุณกรรมต่อเด็กเช่นกัน กล่าวได้ว่า การทารุณกรรมทางเพศมีความหมายครอบคลุมกิจกรรมทางเพศทุกชนิดระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ อาจจะทำให้บาดเจ็บหรือไม่ก็ได้

Dr. Kevin Brown ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กถูกทำร้ายของประเทศอังกฤษได้ให้ข้อเสนอแนะต่อเรื่องนี้ว่า การที่จะมองพฤติกรรมใด ๆ ว่าเป็นการทำร้ายเด็กหรือไม่ดูได้ 3 อย่าง (สาส์นสิทธิเด็ก, 2540: 13) คือ

1. ภาวะอารมณ์ (Anger) ในขณะนั้นว่าผู้กระทำ กระทำไปด้วยอารมณ์หรือไม่
2. คุพฤติกรรม (Behaviour) ว่าก่อให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือไม่
3. คุเจตนา (Intent) ว่าผู้กระทำมีเจตนาทำให้เด็กเจ็บหรือไม่

รูปแบบการกระทำการละเมิดสิทธิ (Child Abuse) หมายถึง การที่เด็กถูกพ่อแม่ผู้ปกครองหรือบุคคลอื่นกระทำอย่างไม่เหมาะสมแบ่งเป็น 5 รูปแบบ คือ

1. กลุ่มเด็กที่ถูกทอดทิ้งทางร่างกาย (Physical Neglect) หมายถึง ผู้ดูแลไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กได้ ตั้งแต่การให้อาหาร การดูแลความปลอดภัย การดูแลระบบขับถ่าย ไปจนถึงการจัดหาที่พักอาศัยที่อยู่ที่เหมาะสมให้กับเด็กได้
2. กลุ่มเด็กที่ถูกทอดทิ้งทางอารมณ์และจิตใจ (Emotional Neglect) หมายถึง การที่ผู้ดูแลไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเด็กเป็นผลให้มีการบาดเจ็บในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้น
3. กลุ่มเด็กที่ถูกกระทำทารุณทางกาย (Physical Abuse) หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ทำประทุษร้ายต่อร่างกายของเด็กเป็นผลให้มีการบาดเจ็บในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้น
4. กลุ่มเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงทางจิตใจ (Emotional Abuse) หมายถึง การประทุษร้ายทางวาจาให้เด็กได้รับความสะเทือนใจ ไม่ว่าจะเป็นคำพูดเสียดสี ดูถูกหรือการข่มขู่คุกคามให้เด็กเกิดความกลัว กังวล
5. กลุ่มเด็กที่ถูกกระทำทารุณทางเพศ (Sexual Abuse) หมายถึง การล่วงละเมิดทางเพศหรือพยายามล่วงละเมิดทางเพศกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการลอบคลำ จับต้อง ไปจนถึงการมีเพศสัมพันธ์

นิรชา ฐานพงษ์ (2553: 21 - 24) ได้แยกลักษณะการละเมิดสิทธิเด็กออกเป็น 5 กรณี คือ

1. การกระทำทารุณกรรมทางร่างกาย (Physical Abuse) เป็นการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของเด็ก ยังผลให้เกิดร่องรอยฟกช้ำดำเขียว รอยแตกของผิวหนังหรือบวมพองของผิวหนัง เป็นต้น โดยมากมักเกิดจากการทำโทษ เขียนตีรุนแรงเกินไป พ่อแม่เด็กหรือผู้ดูแลเด็กมีอารมณ์รุนแรง ไม่สามารถระงับอารมณ์ได้ ได้กระทำการลงโทษเด็กโดยปราศจากเหตุผล ทำให้เกิดการลงโทษเด็กอย่างรุนแรง ด้วยการตีด้วยมือ หรือไม้หรือวัตถุของแข็ง ตะแคง โยนเด็กลงพื้น เหน็บหรือจี้ เอาเตารีดร้อน ๆ นาบ หรือราดด้วยน้ำร้อนจนเด็กเกิดการบาดเจ็บทางร่างกายหรือถึงแก่ชีวิต

2. การทอดทิ้ง (Physical neglect) การทอดทิ้งไม่ถือเป็นการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกาย (non-physical) แต่เป็นการกระทำที่มีลักษณะการทอดทิ้งหรือละเลยไม่เอาใจใส่ (neglect) มีความหมายต่างกับการละทิ้ง (abandon) เพราะการละทิ้ง หมายถึง เด็กที่ถูกบิดามารดาทิ้งไว้ในที่ต่าง ๆ เช่น ในโรงพยาบาลหรือที่สาธารณะ แต่การทอดทิ้งหมายถึง การที่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือผู้มีหน้าที่ดูแลเด็ก ละเลยไม่เอาใจใส่ในการเลี้ยงดู ให้ข้าวปลาอาหารไม่เพียงพอ ไม่ให้ที่อยู่อาศัยหรือเครื่องนุ่งห่มที่เพียงพอ หรือไม่สนใจในการดูแลสุขภาพอนามัยของเด็ก หรือกรณีปล่อยปละละเลยเด็กให้ไปในที่ต่าง ๆ ที่ไม่ปลอดภัย เช่น บริเวณการก่อสร้างหรือกรณีขังเด็กให้อยู่บ้านตามลำพัง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิเด็กเช่นกัน

3. การกระทำทารุณกรรมจิตใจเด็ก (emotional abuse) เป็นการแสดงด้วยวาจาหรือกิริยาท่าทางต่อเด็ก (verbal assault) มีลักษณะเป็นการกระทำบ่อย ๆ เช่น การดุด่า ชูตะคอก มองด้วยสายตาที่ไม่เป็นมิตร ชูบังคับให้กระทำในสิ่งที่เด็กไม่ชอบ เด็กที่ถูกกระทำทารุณทางจิตใจมักจะมีพฤติกรรมถดถอย ขาดความเชื่อมั่น ไม่กล้าติดต่อสมาคมกับผู้อื่น ไม่กล้าเข้าบ้านหรือเพื่อนบ้านปรับตัวยาก

4. การไม่ยอมรับหรือให้ความสนใจแก่เด็ก (emotional deprivation) การที่บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กปฏิเสธไม่สนใจ (ignore) เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของเด็ก ไม่ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็ก ไม่ให้กำลังใจแก่เด็ก ไม่ให้สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตแก่เด็ก ไม่ให้ความปลอดภัยแก่เด็ก เด็กที่ถูกบิดามารดาปฏิเสธไม่สนใจ มักจะมีพฤติกรรมทำลายตัวเองโดยการติดสุรา ยาเสพติด มีจิตใจไม่มั่นคง มีปัญหาด้านพฤติกรรม การเจริญเติบโตไม่เป็นไปตามวุฒิภาวะ และมักจะมีพฤติกรรมแสวงหาความสนใจ หรือความรักด้วยการแสดงพฤติกรรมแผลง ๆ เด็กบางคนจะมีพฤติกรรมต่อต้านสังคมและเสี่ยงต่อการกระทำผิดสูงมาก

5. เด็กถูกกระทำละเมิดสิทธิทางเพศ (sexual abuse) หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ที่มีอายุมากกว่า(ซึ่งอาจจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ได้) เป็นกรณีที่เด็กถูกล่วงเกินทางเพศโดยบุคคลภายในครอบครัวเดียวกัน (intrafamilial) เช่น บิดามารดา ญาติใกล้ชิด พี่น้องร่วมบิดามารดา

เดียวกัน หรือต่างบิดามารดากัน รวมถึงผู้ปกครองหรือผู้อุปการะเด็กกระทำต่อเด็กที่อยู่ในความปกครองของตน โดยใช้เด็กเป็นเครื่องมือสำหรับตอบสนองความต้องการทางเพศ และปฏิสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นโดยเด็กไม่ได้ยินยอม มีการหลอกล่อ ใช้กำลัง ดิดสินบน หรือข่มขู่ การละเมิดทางเพศอาจจะเป็นทางด้ำนร่างกาย วาจา อารมณ์ การล่วงเกินทางเพศแม้เพียงขั้นกระทำอนาจารแก่เด็กหรือเป็นการกระทำระหว่างเพศชายต่อเพศชายหรือเพศหญิงต่อเพศหญิง ก็ถือว่าเป็นการกระทำทารุณกรรมต่อเด็กเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการจูบเพื่อกระตุ้นทางเพศ (sexual kissing) การพูดจาไม่เหมาะสมเกี่ยวกับร่างกายเด็ก การพูดจาสกปรกเรื่องเพศทางโทรศัพท์ หรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในเด็ก (sexual exploitation of children)

ผู้วิจัยได้สรุปรูปแบบของการละเมิดไว้ดังนี้

1. การละเมิดทางร่างกาย หมายถึง การถูกทำร้ายโดยใช้กำลังหรือการใช้อุปกรณ์ใด ๆ เป็นอาวุธในการทำร้ายร่างกายโดยการตั้งใจ มีใช้อุบัติเหตุ เช่น การทุบตี เตะต่อย การใช้อาวุธหรือของแข็งทำร้าย การเอาบุหรี่จี้ การใช้ความร้อนลวกหรือเตารีดร้อน ๆ นาบ การโยนจากที่สูง และการถูกกระทำต่อร่างกายในรูปแบบอื่น ๆ จนทำให้เด็กเกิดอันตรายตั้งแต่บาดเจ็บเล็กน้อย จนถึงบาดเจ็บสาหัสหรือรุนแรงจนถึงขั้นเสียชีวิต

2. การละเมิดทางจิตใจ หมายถึง การถูกทำร้ายที่มีผลให้ได้รับการกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจหรือทำให้สูญเสียสิทธิและเสรีภาพ เช่น การดูค่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย การดุด่า การขู่ ตะคอก การดูถูกเหยียดหยาม การแสดงท่าทางจะทำร้ายหรือทำให้หวาดกลัว รวมทั้งการแสดงออกในลักษณะของการปฏิเสธ ทำที่เฉยเมย การกักขัง การไม่สนใจใยดี ทำให้รู้สึกโดดเดี่ยว หรือการใช้คำสั่งอย่างไม่มีเหตุผล หรือสั่งในสิ่งที่เกินความสามารถของเด็ก จนทำให้เด็กมีอาการหรือพฤติกรรม เช่น การเติบโตไม่สมวัย เชื่องซึม เก็บตัว ขาดความเชื่อมั่น ไม่กล้าติดต่อกับสังคม หรือไม่ชอบอยู่กับบ้าน

3. การล่วงละเมิดทางเพศ หมายถึง การถูกกระทำที่มีผลให้ได้รับการกระทบกระเทือนหรือเสียหายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ โดยไม่ได้รับความยินยอมโดยการบังคับ การหลอกล่อ ดิดสินบน เช่น การใช้คำพูดลามกหรือใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับร่างกาย การให้ดูภาพหรือวิดีโอเปลือย หรือให้เห็นกิจกรรมทางเพศเพื่อให้เกิดความรู้สึกทางเพศ การลวนลาม ทำอนาจารเพื่อให้เกิดกิจกรรมทางเพศ เช่นการกอด จูบ ถู คลำ ตลอดจนจนถึงการข่มขืน และการบังคับให้ค้าประเวณี

4. การถูกละเลยทอดทิ้ง หมายถึง การไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ การไม่ได้รับสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตหรือการคุ้มครองอย่างเหมาะสมเพียงพอ เช่น การจัดหาอาหาร จัดที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การไม่ให้ความรัก ความอบอุ่น การอบรมสั่งสอน การทิ้งให้อยู่ตามลำพัง หรือดูแลให้ปลอดภัย ซึ่งรวมถึงการนำไปปล่อยทิ้งไว้ในที่สาธารณะต่าง ๆ การไม่ดูแลสุขภาพ

อนามัย เจ็บป่วยไม่พาไปรักษา อันสาเหตุทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ การเจริญเติบโต รวมถึงการไม่ให้การศึกษา อันเป็นผลให้เด็กมีปัญหาต่อการเรียนรู้

2.4 สาเหตุการละเมิดสิทธิเด็ก

2.4.1 สาเหตุจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็ก

- 1) บิดามารดาที่ทำทารุณกับบุตรของตนเองจะมีประวัติเคยถูกระงับการรุนแรงในครอบครัวช่วงวัยเด็กมาก่อน ซึ่งถือว่าเป็นความเจ็บป่วยทางจิตใจ
- 2) บิดามารดาที่ตกเป็นทาสของสุราหรือสารเสพติดอื่น ๆ เมื่ออยู่ในอาการเมาสุราหรือยาบ้าออกฤทธิ์หรือเกิดอาการประสาทหลอน มักจะทำร้ายบุตรหลานและคนในครอบครัวได้
- 3) บิดามารดาชอบเล่นการพนัน เมื่อเสียการพนัน อารมณ์เสีย จึงมาทำร้ายเด็ก
- 4) ครอบครัวที่มีปัญหาแตกแยก ทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อย ๆ การครองคู่ไม่ราบรื่น ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่พฤติกรรมที่รุนแรงในครอบครัวได้
- 5) บิดามารดาหรือผู้ปกครองขาดความรู้เรื่องจิตวิทยาเด็ก หรือมีอายุน้อย ยังไม่มีวุฒิภาวะ ไม่มีความเข้าใจในพฤติกรรมของเด็กแต่ละวัย ไม่มีทักษะหรือกลวิธีในการอบรมสั่งสอนเด็ก จึงมักใช้วิธีการลงโทษเด็กเกินความจำเป็น

2.4.2 สาเหตุจากตัวเด็กเอง

- 1) เด็กบางคน เป็นเด็กที่เลี้ยงยากหรือเจ้าอารมณ์มาก ๆ ชอบส่งเสียงดัง ร้องไห้ไม่ยอมหยุด
- 2) เด็กที่ดื้อ ชนมาก ๆ พุดไม่ฟัง สอนยาก อยู่ไม่สุข มีนิสัยกระด้าง ก้าวร้าว ชอบลักขโมย พุดเท็จ ชอบหนีโรงเรียน ชอบรังแกน้องเล็ก ๆ หรือรังแกเพื่อน
- 3) เด็กที่เจ็บเกินไป หลับอยู่ตลอดเวลา มีการตอบสนองเชื่องช้า เด็กเหล่านี้โดยมากมักจะถูกปล่อยปละละเลยเนื่องจากเจ็บเลยจนเกินไป พ่อแม่จึงมักคิดว่าเด็กไม่ต้องการการดูแล
- 4) เด็กที่เกิดมาพิการตั้งแต่กำเนิด เช่น แขนขาพิการ ปัญญาอ่อน หูหนวก เป็นใบ้ หรือสติปัญญาต่ำ เด็กเหล่านี้เมื่อเกิดมาพ่อแม่ย่อมรู้สึกผิดหวังเสียใจไม่น้อย พ่อแม่หลายรายที่นอกจากจะผิดหวังอับอายแล้ว ยังมีความรู้สึกที่ไม่ต้องการเด็กอีก จึงมักแสดงท่าทีว่าไม่รักไม่ต้องการไม่ให้ความรักความอบอุ่น ปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังอย่างไม่เอาใจใส่ดูแล

2.4.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

โดยเฉพาะปัญหาความยากจน การว่างงาน ทำให้มีความเสี่ยงต่อการเกิด ความเครียดในครอบครัวและมีการกระทำรุนแรงในครอบครัวตามมาได้ นอกจากนี้ยังรวมถึง ลักษณะนิสัยการใช้ยาเกินตัว วัตถุนิยม ทำให้มีการกู้หนี้ยืมสิน เกิดปัญหาความเครียดทำให้ตามมา ได้

2.4.4 กฎหมายและข้อบังคับทางสังคม

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันนี้ปัญหาการละเมิดสิทธิในครอบครัว มีพระราชบัญญัติ กลุ่มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2551 แล้วก็ตาม แต่จากการบังคับใช้กฎหมาย ดังกล่าว ดูเหมือนว่าจะไม่เอื้ออำนวยในการลงโทษผู้กระทำผิดทางเพศอย่างรุนแรงและยับยั้ง ทำให้เสมือนเป็นการส่งเสริมให้มีการละเมิดสิทธิยังคงมีอยู่ต่อไปในสังคม

2.5 ผลกระทบของการละเมิดสิทธิเด็ก

วนิดา เปาอินทร์ อ้างใน อารีรัตน์ นฤดมพงศ์ (2547 : 34 - 36) ได้แบ่งผลกระทบ ของการละเมิดสิทธิเด็กไว้ดังนี้

การที่เด็กเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาของเด็ก และการที่เด็กถูก ทารุณกรรมทำให้เกิดผลกระทบตามมาอย่างมากมาย เช่น ผลกระทบต่อการเรียนทำให้เด็กไม่ สามารถพัฒนาตามศักยภาพของตนเอง เด็กอาจไม่สามารถเติบโตขึ้นเป็นบุคลากรที่มีคุณค่าต่อ สังคม วิดกกังวล เครียด ซึมเศร้า ทำให้มีความเสี่ยงต่อการติดสารเสพติด มีแนวโน้มในการคบเพื่อน ไม่ดี อาจก่อปัญหาให้กับสังคมโดยรวม ต่อด้านสังคมหรือร้ายแรงเป็นอาชญากรได้ ทั้งยังผ่าน พฤติกรรมของตนไปสู่ลูกหลาน เกิดปัญหาต่อเนื่องไม่สิ้นสุด ผลกระทบจะรุนแรงเพียงใดขึ้นอยู่กับ ความรุนแรง ระยะเวลา และอายุที่ถูกทารุณกรรม เด็กที่อายุน้อยกว่า 6 ปี จะได้รับผลกระทบ มากกว่าเด็กโต รูปแบบต่าง ๆ ของการทารุณกรรมเด็กแบ่งออกได้เป็น 4 แบบ ได้แก่ ทางกาย ทาง เพศ ทางอารมณ์ และการละเลยทอดทิ้ง ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจเกิดได้ตลอดชีวิต ทั้งขณะที่ยังอยู่ใน วัยเด็กและเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และอาจไม่สามารถสังเกตเห็นจนเวลาผ่านไปหลายปี ทำให้เกิด ปัญหาทางสังคม อารมณ์ ตลอดจนจนถึงการเจ็บป่วยทางกายซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจแบ่งได้เป็นผลกระทบทางด้านร่างกาย การเจริญเติบโต พัฒนาการอารมณ์ สังคม การเรียนรู้ ตลอดจนพฤติกรรม

1. ผลกระทบทางสุขภาพกายและ พัฒนาการ

1.1 การทารุณกรรมด้านร่างกาย อาจทำให้เกิดการบาดเจ็บความพิการตามมา ทั้งทางกายและสมอง ตัวอย่าง เด็กหญิงอายุ 2 ปี ถูกทำร้ายโดยบิดาทำให้มีอาการบาดเจ็บอย่าง

รุนแรงที่ศีรษะ จนเด็กมีความพิการทางสมอง ขณะนี้เด็กอายุ 7 ปี ไม่สามารถเดินหรือพูด แต่เด็กได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวอุปถัมภ์

1.2 การทารุณกรรมทางเพศ อาจทำให้เด็กวัยรุ่นตั้งครรภ์ ทำให้เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมทั้งโรคเอดส์ ตัวอย่าง เด็กหญิงอายุ 14 ปี ที่ถูกระงับประจำโดยบิดาเลี้ยง จนอายุ 16 ปี เรื่องเปิดเผยขึ้นเนื่องจากตั้งครรภ์

1.3 ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องเนื่องจากความวิตกกังวล เช่น ปวดท้อง ปวดหัว ในบางครั้งเด็กอาจมีอาการหรือการเจ็บป่วยเรื้อรังไม่สามารถหาสาเหตุได้ ตัวอย่าง เด็กหญิงอายุ 9 ปี ซึ่งเป็นเด็กที่ถูกทะเลาะทอดทิ้ง เด็กมาพบแพทย์ด้วยอาการปวดท้องอย่างรุนแรง โดยตรวจไม่พบความผิดปกติอะไรทั้งจากการตรวจร่างกาย ตรวจเลือด ตรวจภาพรังสี ตรวจคลื่นเสียงความถี่สูง (อัลตราซาวด์) เด็กดีขึ้นหลังจากได้รับการดูแลประคับประคองในโรงพยาบาล แต่ยังคงมีอาการปวดท้องรุนแรงเป็นระยะต้องเข้า ๆ ออก ๆ ในโรงพยาบาลหลายแห่ง

1.4 ทำให้เด็กมีน้ำหนัก ส่วนสูงที่ต่ำกว่าปกติ ความวิตกกังวลอาจทำให้รับประทานอาหารน้อยลง น้ำหนักขึ้นน้อย และเป็นผลให้ตัวเตี้ยจากการขาดสารอาหาร แต่ในบางครั้งเราพบเด็กที่ตัวเตี้ยที่เป็นผลมาจากการถูกทอดทิ้งโดยไม่ได้เกิดจากการขาดสารอาหาร ตัวอย่างเช่น เด็กจำนวนมากที่เติบโตในสถานสงเคราะห์มีส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย ขณะที่น้ำหนักไม่เป็นปัญหาและพบว่าเด็กเหล่านี้เมื่อได้ไปอยู่ในครอบครัวบุญธรรม เด็กจะสามารถเพิ่มส่วนสูงจนเท่ากับเด็กปกติได้ ในทางตรงกันข้ามเด็กบางคนที่อยู่ในสถานะเครียด วิตกกังวล อาจกินมากกว่าปกติจนเป็นโรคอ้วนได้

1.5 ทำให้เด็กมีพัฒนาการล่าช้า พัฒนาการจะขึ้นความพร้อมของสมองและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย เมื่อไม่ได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสมหรือมีการขัดขวางจากสภาพแวดล้อม

2. ผลกระทบทางด้านอารมณ์

2.1 เด็กที่ถูกทารุณกรรมจะเกิดผลทางด้านอารมณ์ความรู้สึกได้หลายอย่าง เด็กอาจวิตกกังวล โกรธตัวเอง โกรธคนกระทำการรวมถึงคนรอบข้าง เด็กอาจซึมเศร้า ไม่อยากทำอะไร บางคนอาจเฉยเมยไม่สนใจสิ่งแวดล้อม ในขณะที่บางคนอาจตื่นเต้นง่ายกว่าปกติ

2.2 เด็กอาจจะอาย โทษตัวเองว่าเป็นคนไม่ดี ทำให้พ่อแม่ไม่รัก ต้องถูกทำโทษ เกิดความไม่มั่นคงในตัวเอง

2.3 เด็กบางคนรู้สึกว่าตัวเองไร้ความหมาย ไม่มีคุณค่า เด็กที่ถูกล่วงเกินทางเพศบางรายคิดว่าตัวเองเป็นผู้หญิงที่ไม่บริสุทธิ์ ไม่สามารถเป็นภรรยาหรือแม่ที่ดีได้

2.4 เด็กบางคนไม่ยอมเข้าสังคมไม่เข้ากลุ่ม ไม่เล่นตามวัย ทำให้ความสัมพันธ์กับเพื่อนไม่ดี

2.5 มีความสามารถในการเผชิญวิกฤตในชีวิตลดลง เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่เราทุกคนต้องประสบวิกฤตในชีวิต การแก้ปัญหาในสภาวะวิกฤตจะขึ้นกับสภาวะทางจิตใจอารมณ์

2.6 มีปัญหาในการสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่นเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เนื่องจากไม่สามารถสร้างความไว้วางใจ ไม่เชื่อมั่นคนอื่น อาจคิดว่าคนอื่นไม่ดีพอ ไม่รักเราจริง ไม่สามารถให้ความรักที่มั่นคงกับใครได้ ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ยาวนาน บางคนออกมาในรูปแบบเจ้าชู้ มีความสัมพันธ์แบบวิตกกังวล มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นแบบพึ่งพา

2.7 ทำให้เป็นคนที่มีมองผู้คนและสิ่งต่าง ๆ ในแง่ลบ มีความรู้สึกในแง่ลบกับคนทั่วไป

3. ผลกระทบต่อความสามารถในการเรียนรู้และพฤติกรรม

3.1 เด็กอาจไม่มีสมาธิ ไม่สนใจเรียน การเรียนเลวลง

3.2 ปัญหาการกิน จะเกิดทั้งกินได้น้อยกว่าปกติหรือมากกว่าปกติ

3.3 ปัญหาการนอน เด็กอาจนอนหลับยาก ตื่นกลางดึกหรือฝันร้าย

3.4 ชุกชนผิดปกติ ไม่มีสมาธิ

3.5 อาจมีปัญหาการพูดจาหยาบค้าย พูดโกหก

3.6 อาจมีพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นอันธพาล หรือดกเล็กขโมยน้อยโดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น จนถึงก่ออาชญากรรมรุนแรงเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่

3.7 มีปัญหาการติดยา สารเสพติด ซึ่งจะช่วยให้เด็กลืมความเจ็บปวดในจิตใจที่ได้รับการถูกทำร้าย

3.8 มีปัญหาการทำร้ายตัวเอง พยายามฆ่าตัวตาย

3.9 กระทำทารุณกรรมเด็กอื่น ทั้งทางกาย ทางเพศ อาจเกิดขึ้นขณะยังเป็นเด็กหรือเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่

3.10 ทำตัวเป็นเหยื่อ ยกตัวอย่างเช่น เด็กที่ถูกบิดาทำร้ายร่างกาย หนีออกจากบ้านอาจถูกล่อลวงให้ทำความผิดได้ง่าย ทั้งที่บางครั้งเด็กรู้ว่ากำลังถูกล่อลวง แต่เด็กกลับยอมทำตามเนื่องจากไม่ต้องการที่จะปกป้องตัวเอง

พรอญา ประสงค์วรรณ (2551: 27 - 32) ได้สรุปผลกระทบที่เด็กจะได้รับไว้ดังนี้

1. ผลกระทบต่อร่างกายและพัฒนาการ พบการบาดเจ็บทางร่างกายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รอยช้ำ รอยแผลบวมฟกช้ำ มีเลือดออก มีแผลลึกขาด กระดูกหัก บาดแผลถูกไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ตามอวัยวะต่าง ๆ ทำให้สูญเสียหน้าที่การทำงานของร่างกายทั้งชั่วคราวและถาวร การบาดเจ็บที่ศีรษะซึ่งเป็นสาเหตุการตายที่สำคัญ หรือมีความพิการทางสมอง ไม่สามารถเดินหรือพูดได้ และมีผลต่อการพัฒนาทางภาษาที่ล่าช้ากว่าปกติ ส่วนการละเมิดสิทธิทางเพศ อาจทำให้เกิด

โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมทั้งโรคเอดส์ และการตั้งครรภ์ รวมถึงการถูกละเลยทอดทิ้ง ขาดการกระตุ้นส่งเสริมที่เหมาะสม มีผลกระทบต่อพัฒนาการล่าช้า การเจริญเติบโตไม่สมวัย หรือร่างกายแคระแกรนจากการได้รับอาหารไม่เพียงพอ และได้รับอันตรายต่อร่างกายเนื่องจากขาดผู้ดูแลใกล้ชิด

2. ผลกระทบต่อกระบวนการคิด และสติปัญญา เด็กบางรายขาดสมาธิในการเรียน ไม่สนใจเรียน ซึ่งมาจากสิ่งแวดล้อมทั้งภายในบ้านและภายนอกบ้าน เด็กบางคนต้องกังวลและจดจ่อกับสถานการณ์ที่ตนเองถูกกระทำ โดยเด็กพยายามคิดหาแนวทางในการป้องกันตนเองให้พ้นจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นซ้ำอีก จึงทำให้การจดจ่อและจัดการกับการเรียนของตนเองลดน้อยลง ประกอบกับขาดแรงจูงใจและขาดการสนับสนุนทางด้านการเรียน ทำให้มีการพบว่ามีผลการเรียนที่แย่ลง

3. ผลกระทบต่ออารมณ์ สังคมและการแสดงออกทางพฤติกรรม เด็กที่ถูกกระทำจะเกิดผลกระทบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกได้หลายอย่าง เช่น รู้สึกว่าขาดความรัก ความอบอุ่น ไม่เป็นที่ต้องการของผู้ใหญ่ ทั้งในและนอกครอบครัว หวาดกลัว วิตกกังวลต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง โกรธตนเอง และโกรธคนกระทำและคนรอบข้าง มองโลกในแง่ร้าย เกลียดชังผู้ใหญ่ที่ทำร้ายตนเอง มีความรู้สึกที่ถูกปฏิเสธ ทอดทิ้ง โดยเฉพาะถ้าเป็นการถูกกระทำทางเพศจะส่งผลต่อความรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถที่จะปกป้องตัวเองได้ ไม่กล้าจะไว้วางใจใครได้อีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้กระทำเป็นคนในครอบครัว จะยังมีความรู้สึกที่ตนเองถูกทรยศหักหลังจากบุคคลที่ตนเองให้ความไว้วางใจและควรที่จะมีหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองตนเอง รู้สึกว่าตนเองไม่บริสุทธิ์ ไม่มีคุณค่า มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ เก็บตัว ไม่อยากที่จะเข้าสังคมกับใคร กลัวมีคนอื่นรับรู้เรื่องของตนเอง รู้สึกสิ้นหวัง ท้อแท้ หาทายแก้ปัญหาด้วยตนเองไม่ได้ บางรายพบอาการซึมเศร้า บางครั้งมีพฤติกรรมทำร้ายตนเองหรือฆ่าตัวตาย เพื่อที่จะหนีความเจ็บปวดจากความทรงจำในอดีต นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางอารมณ์อื่น ๆ โดยเฉพาะในเด็กหญิงที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่สะท้อนขวัญที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และรุนแรง จนเกิดภาวะ PTSD (Post-traumatic stress disorder) ที่พบอาการเด่น คือ อาการผวา นอนไม่หลับ ผื่นร้าย โดยที่เด็กจะไม่ลืมความหลังอันน่ากลัวที่ฝังใจได้ และความทรงจำเดิมก็มักจะหวนกลับมาอยู่เสมอ จนทำให้เป็นสิ่งที่รบกวนต่อการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก ส่วนผลกระทบต่อพฤติกรรมอีกด้านจากการถูกกระทำนั้น เด็กอาจมีพฤติกรรมความก้าวร้าวรุนแรง พบในลักษณะที่มีการต่อต้านสังคม ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ ถ้าเด็กถูกกระทำจากคนในครอบครัว มักจะหนีออกจากบ้านเพื่อให้พ้นจากเหตุการณ์ พ้นจากการถูกกระทำ จนต้องกลายเป็นบุคคลเร่ร่อนอยู่ตามถนนหรือในที่เสี่ยงอันตราย ซึ่งอาจถูกกระทำทั้งทางร่างกายหรือทางเพศซ้ำจากภายนอกบ้าน บางรายถูกบังคับให้ค้าประเวณี ซึ่งมีการศึกษาที่พบว่าเด็กหญิงที่

หนีออกจากบ้านและถูกสำนักฆานล่อลวงให้ไปประกอบอาชีพค้าบริการ ร้อยละ 63.6 มาจากการถูกระทำจากคนในครอบครัวมาก่อน การหนีออกจากบ้านนั้นเป็นทางเลือกของเด็กให้หลุดพ้นจากการถูกระทำจากคนในครอบครัว เพราะรู้สึกว่าการครอบครัวเป็นที่ที่ไม่ปลอดภัย ยิ่งผลักดันให้ต้องออกไปจากครอบครัว แม้จะยังไม่รู้ว่าชีวิตนอกบ้านจะเป็นอย่างไร จะเต็มไปด้วยอันตรายหรือไม่ก็ตาม เด็กบางคนถูกล่อลวงโดยมิชชันนารีหรือเพื่อนที่ไม่ดีจนถูกการละเมิดสิทธิในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งจากบุคคลที่รู้จักที่ไปขอพักอาศัยด้วย หรือกระทั่งบุคคลที่ไม่รู้จัก และถ้าเด็กเหล่านั้นไม่ได้รับการช่วยเหลือ อาจนำไปสู่หนทาง เช่น การขายบริการทางเพศ การใช้สารเสพติด หรือกระทำความผิดกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะในเพศชาย จะมีความเสี่ยงที่กระทำความผิดทางกฎหมายได้ มีการศึกษาเหตุของการกระทำความผิดของเยาวชนที่ต้องโทษอยู่ในสถานฝึกและอบรมบ้านกรุณา ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และทำร้ายร่างกาย พบว่าสาเหตุของการกระทำความผิดมีความสัมพันธ์กับครอบครัว คือ การพบเห็นการทะเลาะวิวาทกันอย่างรุนแรงขึ้นทุบตีกันของบิดามารดา และตนเองก็จะถูกระทำรุนแรงบ่อยครั้ง

นิรชา ฐานพงษ์ (2553: 24 - 26) ได้สรุปผลกระทบไว้หลาย ๆ ด้านดังนี้

1. ผลกระทบทางร่างกาย เด็กที่ถูกบิดามารดาทำโทษรุนแรงบ่อย ๆ นั้นย่อมผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก การเจริญเติบโตช้า แกร่งแกร็น มีอาการประสาทหรือวิตกกังวลสูง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ในด้านทัศนคติของเด็กจะมองโลกในแง่ร้ายเกลียดชังผู้ใหญ่ จะมีความรู้สึกว่าการบิดามารดาปฏิเสธ ทอดทิ้ง มีความรู้สึกว่าการบิดามารดาเข้มงวดกดขี่ โหดร้ายทารุณ

2. ผลกระทบทางจิตใจ เด็กที่ถูกกระทำทางจิตใจจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางอารมณ์ พฤติกรรมและสติปัญญาของเด็ก เช่นทำให้เด็กรู้สึกว่าการความรัก ความอบอุ่น ไร้เหว เป็นคนไม่มีค่าต่อคนอื่น ซึ่งจะส่งผลให้เด็กเป็นคนเก็บตัว เก็บกดและเชื่องซึม ไม่พูดจากับใคร ในบางขณะก็จะมีอาการต่อต้านอย่างรุนแรงต่อคำสั่งของผู้ใหญ่ ตลอดจนพฤติกรรมที่แสดงปัญหาทางอารมณ์ที่ผิดปกติอื่น ๆ และส่งผลถึงพฤติกรรมของเด็กในระยะยาวด้วย เด็กจะสะสมการเรียนรู้ วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยการใช้ความรุนแรง และใช้กำลังในการตัดสินปัญหาแทนการใช้เหตุผล มีผลทำให้เด็กกลายเป็นคนต่อต้านสังคม ก้าวร้าว และอาจจะกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมได้ในที่สุด

3. ผลกระทบจากการปล่อยปละละเลยหรือความบกพร่องของการเลี้ยงดู อาจส่งผลกระทบต่อทางด้านร่างกายและสติปัญญาและพฤติกรรมทางสังคม ทางด้านร่างกายได้แก่พัฒนาการทางด้านร่างกายล่าช้า ร่างกายแกร่งแกร็น ขาดสารอาหาร ส่วนทางด้านสติปัญญานั้นพบว่าไม่ประสบผลสำเร็จทางการเรียน มีระดับคะแนน IQ น้อย ส่วนพฤติกรรมทางสังคมนั้น

เด็กจะมีความบกพร่องทางอารมณ์ เป็นเด็กที่ไม่แสดงอารมณ์ความรู้สึก มีสุขภาพจิตที่ไม่ปกติ มีความก้าวร้าว เป็นต้น

4. ผลกระทบจากการถูกระงับทางอารมณ์ทางเพศ ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยผลกระทบทางร่างกายได้แก่ การที่เด็กต้องเจ็บป่วยจากการติดเชื้อ เช่น หนอง ในการอักเสบในอวัยวะสืบพันธุ์ ซึ่งอาจทำให้เกิดการผิดปกติที่ถาวร ต้องตัดมดลูก ตลอดจนการตั้งครรภ์ ส่วนในรายที่ถูกใช้กำลังข่มขืนอาจถึงแก่ชีวิต อีกทั้งมีผลกระทบต่อครอบครัวและชีวิตประจำวัน ซึ่งมักเป็นเรื่องที่ถูกมองข้ามไป และมักเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กไม่กล้าเล่าเรื่องให้ใครฟัง

ผู้วิจัยได้สรุปผลกระทบของการละเมิดสิทธิเด็กเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. ผลกระทบทางร่างกาย เช่น อาการหาวผวา ปวดตามร่างกายและผิวหนัง มีอาการเจ็บปวดหรือความพิการทางร่างกาย เจริญเติบโตช้า เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หรือตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์กรณีถูกระงับทางเพศ

2. ผลกระทบทางจิตใจ เช่น ซึม เศร้า ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม เก็บตัว เก็บกด วิตกกังวล หวาดระแวง รู้สึกคับข้องใจ หงุดหงิด ฉุนเฉียว ก้าวร้าว คื้อร้น รู้สึกด้อยคุณค่าในตนเอง มีปัญหาในการปรับตัว ไม่เป็นมิตรกับคนรอบข้าง รู้สึกขาดความรัก เกลียดชังบิดามารดา

3. ปัญหาทางพฤติกรรมระยะยาว เด็กจะสะสมการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยความรุนแรง ใช้กำลังในการตัดสินใจแทนการใช้เหตุผล บางคนมีพฤติกรรมก้าวร้าวต่อต้านสังคม ทำให้มีการกระทำผิดกฎหมายหรือก่ออาชญากรรม หรือมีพฤติกรรมทำร้ายตนเอง เช่น คัดลอกยา สูบบุหรี่และยาเสพติด การสำส่อนทางเพศ

2.6. สิทธิเด็กในระดับสากลและสิทธิเด็กตามกฎหมายไทย

เด็กทุกคนต้องได้รับการดูแลคุ้มครองตั้งแต่ทารกอย่างอบอุ่น มีความปลอดภัย และได้รับสิ่งที่มีความจำเป็นพื้นฐานต่างๆ ในการดำรงชีวิต อันได้แก่ ปัจจัยสี่ การส่งเสริมพัฒนาการตามวัย การศึกษา สวัสดิการที่ดี ถูกต้องและเหมาะสมโดยคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กเป็นหลัก ซึ่งแนวคิดดังกล่าวถือว่าการคุ้มครองสิทธิเด็ก อันเป็นแนวคิดที่ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิที่เด็กพึงได้รับ รวมถึงประเทศไทยซึ่งเข้าร่วมเป็นภาคีสหประชาชาติที่มีการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชน คือ

2.6.1 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้รับการรับรองจากสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2532 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2533 ซึ่งประเทศไทยเองได้เข้า

ร่วมลงนามในอนุสัญญาฉบับนี้เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และมีผลบังคับใช้ในประเทศไทย เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กถือเป็นหลักกฎหมายระดับประเทศ ที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญ และปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ ซึ่งสิทธิของเด็กที่กล่าวถึงในอนุสัญญาฉบับนี้ เน้นหลักพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. สิทธิที่จะมีชีวิต (Rights to Life) เด็กทุกคนมีสิทธิติดตัวที่จะมีชีวิต รัฐจะต้องประกันอย่างเต็มที่ เพื่อให้เด็กมีการอยู่รอดและได้รับการพัฒนา

2. สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Rights to be Protected) เด็กที่บิดา มารดา ผู้ปกครอง ไม่สามารถให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรม สั่งสอน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ และคุ้มครองสวัสดิภาพ จะต้องได้รับสิทธิโดยทันทีจากรัฐและพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา และเผ่าพันธุ์

3. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Rights to be Developed) เด็กทุกคนจะต้องได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน พัฒนาจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือได้รับสวัสดิภาพตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนด เช่น บังคับให้ การได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

4. สิทธิที่จะได้มีส่วนร่วม (Rights to Participate) เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการดูแล สุขภาพ การศึกษานันทนาการ และการฝึกอาชีพ การแนะแนวให้คำปรึกษา และการฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความปลอดภัยและความรับผิดชอบต่อสังคม และมีส่วนร่วมส่งเสริมในกิจกรรมทางสังคมที่สนใจ

จึงเห็นได้ว่าเด็กทุกคนต้องได้รับการคุ้มครองดูแลตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตใหญ่ พร้อมได้รับการดูแลอย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่นการเลี้ยงจากครอบครัวอย่างอบอุ่นและปลอดภัย ได้รับการอบรมสั่งสอนตามขนบธรรมเนียมประเพณี ได้รับโภชนาการที่ดี ส่งเสริมให้เด็กมีการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา โดยการปฏิบัติดังกล่าวต้องคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญตามสิทธิของเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

2.6.2 สิทธิเด็กตามกฎหมายไทย

การลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและผลผูกพันที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตาม ได้มีการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเด็ก มีการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายเพื่อสอดคล้องกับแนวทางการคุ้มครองเด็กในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงนำแนวคิดในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมารับรองสิทธิเด็กไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 นับเป็นกฎหมายแม่บทของไทยที่มีการบัญญัติรับรองสิทธิเด็กและครอบครัวไว้ชัดเจน ซึ่งในมาตรา 53 บรรคแรกแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้บัญญัติไว้ว่า “ เด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัวมีสิทธิ

ได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม” และสำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้รับรองสิทธิเด็กไว้ค่อนข้างสอดคล้องกับหลักการที่ยอมรับในสากลตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอย่างชัดเจน ถึงแม้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จะถูกประกาศใช้หลังพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 แต่ได้ยืนยันแนวคิดในการคุ้มครองเด็กอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับแนวคิดในระดับสากลดังนี้

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่มุ่งให้การสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความประพฤติเด็ก มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2547 ได้กำหนดมาตรการในการคุ้มครองเด็กไว้หลายประการ แต่กฎหมายฉบับนี้มิได้มุ่งลงโทษผู้กระทำผิด ดังนั้นเนื้อหาสาระของกฎหมายจึงมุ่งที่จะให้การป้องกัน คุ้มครองมิให้เกิดปัญหาขึ้นกับเด็ก โดยกำหนดมาตรฐานการเลี้ยงดู ความเป็นอยู่ในระดับหนึ่ง เป็นการจัดและป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ วิธีการที่สอดคล้องกันตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งการกำหนดแนวทางและมาตรการในการปฏิบัติต่อเด็คนั้น กำหนดให้ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กหรือหน่วยงานภาครัฐต้องมีหน้าที่พัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน โดยพระราชบัญญัตินี้มีการบังคับใช้ 3 ลักษณะได้แก่

1. การสงเคราะห์เด็ก มีลักษณะการให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก รวมทั้งครอบครัว ซึ่งอยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ ด้วยวิธีการที่เหมาะสมซึ่งจะต้องพิจารณาตามสภาพของเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์นั้น ซึ่งกระทำโดยหน่วยงานของราชการหรือเอกชน ตามเงื่อนไขที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ โดยคำนึงถึงความต้องการของเด็กเป็นหลัก

2. การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก มีลักษณะการป้องกันดูแล พัฒนา และฟื้นฟูเด็กให้ได้รับความปลอดภัยและไม่ตกอยู่ในสถานะเสี่ยงต่อการกระทำผิด ซึ่งได้แก่ การคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่ถูกทารุณกรรม เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กฎหมายกำหนด

3. การส่งเสริมความประพฤติเด็ก มีลักษณะการจัดระบบงานหรือกิจกรรมแนะแนว การให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม

ภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดขึ้นเพื่อให้กลไกการทำงานของกฎหมายสามารถส่งเสริมให้ผู้ทำงานด้านเด็ก และเยาวชน ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถเข้าช่วยเหลือ เยียวยา สงเคราะห์ ฟื้นฟูเด็กที่อยู่ในฐานะหรือสถานะที่ต้องการความ

ช่วยเหลือให้ได้มากที่สุด เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการคุ้มครองเด็ก ซึ่งไม่ใช่กฎหมายที่มุ่งลงโทษผู้กระทำความผิด แต่มุ่งป้องกันและคุ้มครองมิให้เกิดปัญหาขึ้นกับเด็กโดยกำหนดมาตรฐานคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่เบื้องต้นของเด็กไว้ในระดับหนึ่งตามสิทธิที่พึงได้รับ ซึ่งต้องกำหนดมาตรฐานการเลี้ยงดู การกำหนดสิทธิที่พึงได้รับและคุ้มครอง เป็นการจัดและป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก ซึ่งจุดมุ่งหมายของกฎหมายฉบับนี้ จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกันกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 12 พฤศจิกายน 2550 เป็นการบังคับใช้กฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวที่ตรงและเหมาะสมกับกรณีเป็นครั้งแรก เนื่องผู้กระทำและผู้ถูกกระทำมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน โดยมีลักษณะสำคัญ คือ มุ่งคุ้มครองบุคคลในครอบครัว จากความรุนแรงในทุกรูปแบบ และมีเจตนาในการแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำผิดหรือป้องกันคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงโดยบุคคลในครอบครัว และขณะเดียวกันก็เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว โดยใช้วิธีบำบัด ฟื้นฟู เยียวยาผู้กระทำรุนแรงในครอบครัว แทนการลงโทษทางอาญา เพื่อให้มีโอกาสดูแลตัว และยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ และพยายามรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ รวมทั้งสามารถขอให้มีการดำเนินการให้มีมาตรการชั่วคราวในการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไว้ด้วย และยังกำหนดให้มีการสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย โดยให้เป็นบทบาทของหลายฝ่าย ทั้งพนักงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ภาคประชาชน และสื่อมวลชน เพื่อร่วมกันในการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

2.7. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเด็ก

ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กประกอบขึ้นด้วยหลายเหตุปัจจัย (Multifactors) ทั้งปัจจัยในระดับบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว และสังคม อย่างไรก็ตามสามารถแบ่งระดับการวิเคราะห์เกี่ยวกับสาเหตุความรุนแรงระหว่างบุคคลได้เป็น 3 ระดับคือ ปัจจัยระดับบุคคล ปัจจัยระหว่างบุคคล และปัจจัยระดับสังคมวัฒนธรรม (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ , 2551 :1 - 4)

1. ระดับบุคคล โดยให้ความสำคัญที่บุคลิกภาพของผู้กระทำความรุนแรง หรือผู้ที่ได้รับความรุนแรง แนวคิดนี้รวมความถึงแนวคิดว่าด้วยบุคลิกภาพที่เบี่ยงเบน ความเจ็บป่วยทางจิต การใช้สารเสพติด การดื่มแอลกอฮอล์ และกระบวนการในระดับบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรง

2. ปัจจัยระหว่างบุคคล เน้นความสนใจไปที่การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของคน โครงสร้างและบทบาทของครอบครัว และปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก และการเรียนรู้ (Socialization) ในครอบครัว และสังคม ซึ่งส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมความรุนแรง

3. ปัจจัยระดับสังคมวัฒนธรรม จะให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ปัจจัยในระดับมหภาคโดยมีสมมุติฐานที่ว่า ความรุนแรงระหว่างบุคคลก่อรูปมาจากโครงสร้างทางสังคมที่เอื้อต่อการเกิดความรุนแรง เช่น ความไม่เป็นธรรม โครงสร้างทางสังคมที่ชายเป็นใหญ่ ปัญหาช่องว่างทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง แนวคิดทางวัฒนธรรม ประเพณีนิยมที่ยอมรับความรุนแรง เป็นต้น ขยายความให้ชัดเจนขึ้นการอธิบายปรากฏการณ์ของความรุนแรงทั้งโดยปัจจัยในระดับบุคคล ระหว่างบุคคล และระดับโครงสร้าง ปัจจัยระดับบุคคลให้ความสำคัญกับลักษณะทางกายภาพหรือสุขภาพจิตของคน โดยผู้ที่ใช้ความรุนแรงถูกมองว่ามีความเจ็บป่วยทางจิตใจหรือมีปัญหาบุคลิกภาพ เช่นการขาดความสามารถหรือทักษะในการควบคุมตนเอง หรือระดับความโกรธ ประวัติก่อนวัยของการผู้กระทำที่ได้รับความรุนแรงในวัยเด็ก หรือการเชื่อมโยงผู้ชายที่ทำร้ายภรรยาพิการ ลูกพิการ เข้ากับการบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ หรือสารเสพติด ความเครียดในครอบครัว หรือจากการทำงาน การมีอาวุธครอบครอง การดองงาน หรือการอธิบายการใช้ความรุนแรงนี้ด้วยประสบการณ์ในวัยเด็กของผู้ชาย การที่เด็กชายที่ขาดพ่อแม่จะยึดเอาแบบอย่างของบทบาทและพฤติกรรมที่เห็นจากสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ ต้นแบบเหล่านี้มีภาพของความเข้มแข็งมีอำนาจ ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการกับปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการใช้วิธีการที่รุนแรง จึงเลียนแบบการจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในชีวิตของเขาด้วยวิธีการแบบเดียวกัน เฉพาะความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ก็โน้มเอียงที่จะอธิบายว่าเป็นเด็กที่ขาดความรัก ความอบอุ่น ไม่มีทักษะในการแก้ไขปัญหา เป็นต้นนอกจากนั้น ในการศึกษาวิจัยมีทฤษฎีทางสังคมวิทยา จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ความรุนแรง ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theories) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเสนอแนวคิดที่ว่าพฤติกรรมความรุนแรงมีที่มาจากกระบวนการเรียนรู้ การขัดเกลาของสังคม (Socialization) เด็กที่มีประสบการณ์ความรุนแรงที่บ้าน ทั้งการมีประสบการณ์โดยตรงจากการถูกทารุณ หรือการเห็นความรุนแรงจากพ่อแม่ มักมีแนวโน้มของการเป็นผู้กระทำความรุนแรงหรือตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงจากบุคคลอื่นเมื่อโตขึ้น เหตุเพราะครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่ซึ่งบุคคลเรียนรู้การแสดงบทบาทของความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายและบทบาทของพ่อแม่ลูก เป็นสถาบันทางสังคมแรกที่บุคคลจะเรียนรู้วิธีการจัดการกับความเครียด วิฤติการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งในหลายกรณีก็เป็นแหล่งบ่มเพาะการยอมรับความรุนแรง หรือการมีแนวคิดใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

2. ทฤษฎีสถานการณ์ทางสังคม (Social Situation/Stress and Coping Theory) ทฤษฎีนี้พยายามอธิบายว่าทำไมจึงเกิดความรุนแรงขึ้นในสถานการณ์หนึ่งและไม่เกิดในอีกสถานการณ์หนึ่ง ความรุนแรงจะเกิดขึ้นได้ในสองปัจจัย ประการแรกเกิดจากสถานการณ์ความเครียด และประการที่สอง การขาดแคลนทรัพยากรที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับตัวเมื่อเกิดความเครียด หรือในทางกลับกันหมายถึงรวมถึงค่านิยมของการใช้หรือยอมรับความรุนแรงเพื่อจัดการความเครียด

3. ทฤษฎีอำนาจ (Resource Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ทุกระบบสังคมรวมทั้งครอบครัวใช้อำนาจในการบังคับควบคุม สังคม หรือบุคคลมีอำนาจมากเท่าใด ก็มักจะใช้กำลังในการบังคับควบคุมผู้อื่นมากเท่านั้น อย่างไรก็ตาม บุคคลอาจใช้กำลังในการแสดงอำนาจด้วยเช่นกัน ดังนั้นสามีที่ต้องการอยู่เหนือผู้อื่นในครอบครัว แต่มีการศึกษาน้อยกว่า มีตำแหน่งหน้าที่หรือรายได้ที่ต่ำกว่า ภรรยา รวมทั้งขาดแคลนทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อาจใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการบังคับควบคุมเพื่อให้มีอำนาจเหนือผู้อื่นในครอบครัว ในขณะที่เดียวกันสมาชิกในครอบครัวหรือภรรยา ที่มีแหล่งสนับสนุนทางสังคม หรืออำนาจน้อยกว่าอาจใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการตอบโต้ หรือป้องกันตัวเอง เป็นต้น

4. ทฤษฎีแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) ทฤษฎีนี้ยอมรับว่า ความรุนแรงถูกกำหนดจากการประเมินผลได้ผลเสียจากการกระทำความรุนแรง พฤติกรรมความรุนแรงจะเกิดขึ้นเมื่อเห็นว่าการกระทำนั้นมีผลได้มากกว่าผลเสีย (Gelles, 1983) ด้วยเงื่อนไขที่ธรรมชาติครอบครัวเป็นเรื่องส่วนบุคคล หรือการที่องค์กรทางสังคมอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องน้อย รวมทั้งสังคมให้การยอมรับอำนาจการบังคับ และเห็นชอบต่อการใช้ความรุนแรง

5. ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Theory) ทฤษฎีสตรีนิยมเสนอว่า ความรุนแรงเป็นแบบหนึ่งของปรากฏการณ์ของสังคมที่ชายเป็นใหญ่ ใจกลางของแนวคิดทฤษฎีนี้เสนอว่า โครงสร้างทางสังคมเศรษฐกิจเอื้อประโยชน์ให้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิง และด้วยแนวคิดและโครงสร้างทางสังคมเช่นนี้เอื้อประโยชน์ต่อการที่จะยอมรับและใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสดงสถานะสังคมที่ชายเป็นใหญ่ ความรุนแรงระหว่างคู่รักของวัยรุ่น เป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญที่สามารถอธิบายโดยใช้แนวคิดนี้ได้

6. ทฤษฎีการควบคุม (Control Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่า การกระทำความรุนแรงของเด็กและเยาวชนนั้น เป็นผลมาจากตัวเชื่อมระหว่างวัยรุ่นและสังคมอ่อนตัวลงไป หรือแตกหักไป เยาวชนหากมีความผูกพันต่อสังคมหรือผูกพันต่อสถาบันของสังคมมากเพียงใดก็จะสามารถระงับยับยั้งการกระทำผิดได้มากหรือไม่กระทำผิดเท่านั้น ทั้งนี้เชื่อว่า พฤติกรรมการกระทำความรุนแรงนั้น เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ทางครอบครัว (Family Interaction) คือถ้าเด็กและเยาวชนขาดการ

สนับสนุนจากครอบครัวเด็กมีแนวโน้มไปสู่ความเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย (Law Stake inconformity) จะนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายและการคบหาสมาคมกับผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

7. แนวคิดทางวัฒนธรรม เชื่อว่า ค่านิยม ความเชื่อและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม รวมทั้ง ตัวตนและอัตลักษณ์ ของบุคคล และความเชื่อในความสามารถส่วนบุคคลในการดำรงชีวิต การปรับตัว หรือมีความพึงพอใจในตนเอง จะมีส่งผลต่อการเกิดหรือเป็นปัจจัยป้องกันความรุนแรงของเยาวชนได้ (Soriano, F. I et al, 2004) ในอีกด้านหนึ่งวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมก็อาจเป็นปัจจัยเหนี่ยวนำการเกิดพฤติกรรมความรุนแรงได้

8. แนวคิดนิเวศน์วิทยา (Ecological Perspective) แนวคิดนี้เชื่อว่าความรุนแรงเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของ ปัจจัยระดับบุคคล ระดับสังคมจิตวิทยา และระดับสังคมวัฒนธรรม ยกตัวอย่างเช่น เด็กที่กระทำความรุนแรง เกิดจาก บทบาทความสัมพันธ์ของพ่อแม่ ลูก รวมทั้งความสัมพันธ์ของครอบครัว ต่อเพื่อนบ้าน หรือชุมชน ไม่เหมาะสม การทารุณหรือการกระทำความรุนแรง จะมีแนวโน้มเกิดขึ้นมาก หากครอบครัวอ่อนแอ ขาดความสัมพันธ์ที่ดี ระบบสังคมไม่สนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวกกับเด็ก แต่ในทางตรงกันข้ามเบียดขับให้เด็กกลุ่มนี้ แสดงอัตลักษณ์ของพฤติกรรมความรุนแรงออกมา

อย่างไรก็ตาม จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการขยายจากแนวคิดเชิงปัจจัยเดี่ยว เช่นผู้กระทำความรุนแรงเป็นเพราะมีความผิดปกติทางจิตหรือบุคลิกภาพ ขาดการควบคุมตนเอง หรือสืบเนื่องจากการดื่มสุรา ไปสู่ทฤษฎีที่อธิบายด้วยเงื่อนไขปัจจัยที่ซับซ้อนมากขึ้น (Multidimensional Approach) เกี่ยวพันกันและกันทุกระดับทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ครอบครัว สถานการณ์ และสังคมวัฒนธรรม รากเหง้าของความรุนแรงเชิงโครงสร้างในวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่และวัฒนธรรมทางเพศที่แสดงถึงการอยู่เหนือผู้หญิง เป็นปัจจัยที่จะก่อให้เกิดแนวโน้มความรุนแรงต่อเพศตรงข้าม ในขณะที่เดียวกันลักษณะความเป็นปัจเจกของครอบครัวที่ต่างคนต่างอยู่ ทำให้บทบาทของเครือญาติ ชุมชน หรือเครือข่ายทางสังคมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมดูแลปกป้องความรุนแรงน้อยลง ซ้ำร้ายยังส่งผลให้ความรุนแรงนั้นเกิดซ้ำแล้วซ้ำอีก เงื่อนไขทางสังคม เช่น อัตราการว่างงาน อัตราอาชญากรรมสูง มีแหล่งอบายมุข การขายสุราฟรีเพรี การแพร่ระบาดของยาเสพติด สี่ลอลมก รวมทั้งยังมีสถานการณ์ก็เป็นปัจจัยแรงในระดับบุคคลอีกเช่นเดียวกัน เช่น ความเครียด ความยากจน การดื่มสุรา แรงสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน หนุนนำทำให้ผู้กระทำความรุนแรงได้ เช่นเดียวกันรวมทั้งปัจจัยส่วนบุคคล เช่นการมีประสบการณ์เห็นหรือถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว ทศนคติที่ยอมรับการกระทำความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง เป็นต้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเด็กโดยบุคคลในครอบครัวมีดังนี้

นงนภัส ฐักประเสริฐ, นฤมล ศรีบุญชู, พชรินทร์ ฉัตรคำพันธ์ (2550: 1 - 2) ศึกษาเรื่อง การศึกษารายกรณีแบบบูรณาการ เพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมในจังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาสรุปได้สาระสำคัญ 2 ประการคือ

1. สภาพความเป็นอยู่ของเด็กนักเรียนที่ถูกทารุณกรรมในจังหวัดพิจิตร มีความคล้ายคลึงกันคือ ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้ไม่แน่นอน มีหนี้ในส่วนที่ต้องใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน สภาพที่อยู่อาศัยคับแคบ นอนรวมกันในห้องโถงใหญ่ สำหรับความสัมพันธ์ในครอบครัวส่วนใหญ่จะไม่มี ความผูกพันกัน ให้ความสำคัญกับเด็กน้อย ผู้ปกครองได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ไม่มีความรู้ความสนใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

2. รูปแบบการทารุณกรรมที่กรณีศึกษาได้รับ พบว่า เป็นการทารุณกรรมทางเพศ โดยการข่มขืน จำนวน 4 ใน 5 กรณี และมีจำนวน 3 กรณีที่ถูกบุคคลในครอบครัวเป็นผู้กระทำคือ บิดา โดยสืบสันดาน จำนวน 2 กรณี บิดาเลี้ยง จำนวน 1 กรณี ซึ่งการกระทำโดยบุคคลในครอบครัว ได้ข่มขืนในช่วงเวลากลางคืนที่ทุกคนในครอบครัวนอนรวมกัน กรณีถูกบุคคลภายนอกครอบครัวข่มขืน ผู้กระทำเป็นคนที่รู้จักคุ้นเคย อาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน หลอกล่อให้ออกไปข้างนอกซึ่งเป็นที่ลับตาคน และใช้เป็นที่ข่มขืน กรณีศึกษาถูกกระทำมาเป็นระยะเวลานานกว่าปี เพราะไม่กล้าขอความช่วยเหลือจากคนอื่น เนื่องจากถูกข่มขู่ว่าจะฆ่า ในลักษณะการล่วงละเมิดทางเพศทั้ง 4 กรณี ผู้กระทำมีสติสัมปชัญญะ จำนวน 2 กรณี และไม่มีสติสัมปชัญญะจากการเมาสุรา จำนวน 2 กรณี และทั้ง 4 กรณี ครูเป็นผู้สังเกตพบจากพฤติกรรมเหม่อลอย แยกตัว หวาดกลัว หลบหน้า

กรองกาญจน์ ชูสังข์ (2545) ศึกษาเรื่อง หน้าที่ของพ่อแม่ ศึกษาทัศนคติเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเด็ก โดยใช้แบบสอบถามและกลุ่มตัวอย่างคือบุคคลที่เป็นพ่อแม่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน จากการวิจัยพบว่า สิทธิเด็กและหน้าที่ของพ่อแม่มีความสัมพันธ์กัน โดยสิทธิของเด็กเป็นตัวกำหนดหน้าที่ทางจริยธรรมของพ่อแม่ ด้านการละเมิดสิทธิเด็ก พบว่าส่วนใหญ่เกิดในครอบครัวเดี่ยว สำหรับประเภทของการละเมิดสามารถแบ่งได้ 4 ประเภท 1) การทารุณทางร่างกาย 2) การทารุณทางจิตใจ 3) การปล่อยปละละเลยทางร่างกายไม่เลี้ยงดูอย่างเพียงพอ 4) การทารุณทางเพศ ส่วนสาเหตุที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิเด็กสามารถแบ่งได้ 3 ประการคือ 1) สาเหตุจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก อีกทั้งยังคิดยาเสพติด เล่นการพนัน 2) สาเหตุจากตัวเด็กเอง ได้แก่ เด็กที่เลี้ยงยาก เด็กที่มารดาไม่ต้องการอัน

เนื่องมาจากเป็นบุตรนอกสมรส 3) สาเหตุจากสภาพแวดล้อม ได้แก่ วัฒนธรรมจารีตประเพณีในสังคม ตลอดจนความกดดันทางเศรษฐกิจและสังคม จากการวิจัยภาคสนามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติที่บ่งว่ามีความเข้าใจหน้าที่ของตนได้ดี แต่ในขณะเดียวกันยังมีแนวคิดที่โน้มเอียงไปทางละเมิดสิทธิเด็กอยู่ด้วย โดยเฉพาะผู้มีแนวโน้มที่จะละเมิดมากกว่าเพศหญิง ผู้ที่มีอายุมากมีแนวโน้มที่จะละเมิดสิทธิเด็กมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า และผู้ที่มีการศึกษาสูงค่อนข้างจะยอมรับหรือเปิดโอกาสให้กับเด็กเพื่อให้ได้รับสิทธิมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำ เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า การป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กสามารถบรรลุผลได้โดยการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องและให้ความรู้แก่พ่อแม่ เพื่อให้ตระหนักถึงสิทธิของเด็ก ตลอดจนหน้าที่ของพ่อแม่ที่ต้องปฏิบัติต่อเด็ก รวมทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้แก่เด็กและครอบครัวเป็นสำคัญ

ราตรี อร่ามศิลป์ (2545) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการเป็นบิดามารดาที่ใช้ความรุนแรงต่อบุตรวัยก่อนเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ บิดาหรือมารดาที่มีบุตรวัยก่อนเรียน อายุ 3-5 ปี 11 เดือน ที่ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 1-3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี แบ่งเป็นบิดา จำนวน 69 คน และมารดา จำนวน 111 คน ผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของบิดา/มารดา บริบทของแหล่งความเครียดและการสนับสนุน คุณลักษณะเฉพาะของเด็ก สามารถร่วมกันทำนายแบบแนวโน้มการเป็นบิดามารดาที่ใช้ความรุนแรงต่อบุตรวัยก่อนเรียน ได้ร้อยละ 40.6 เมื่อพิจารณาตัวแปร ทำนายแต่ละด้านพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการเป็นบิดามารดาที่ใช้ความรุนแรงด้านร่างกายต่อบุตรวัยก่อนเรียน ได้แก่ พื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน สัมพันธภาพของคู่สมรส การศึกษาของบิดามารดาและประวัติการถูกทารุณกรรมในวัยเด็กของบิดามารดา โดยพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการเป็นบิดามารดาที่ใช้ความรุนแรงด้านร่างกายต่อบุตรวัยก่อนเรียน

สิริพร ตั้งชัยวัฒนา (2545) ศึกษาเรื่องปัจจัยทางด้านครอบครัวที่ก่อให้เกิดการกระทำทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงโดยสมาชิกในครอบครัว โดยวิธีการสัมภาษณ์และกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่มีประสบการณ์ถูกทารุณกรรมทางเพศโดยสมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีอายุระหว่าง 7-17 ปี จำนวน 12 ราย สังกัดสถานแรกรับบ้านพญาไท กรมประชาสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านครอบครัวที่เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการกระทำทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงโดยสมาชิกในครอบครัวมีสาระสำคัญ 4 ประการคือ

ประการแรก ลักษณะของครอบครัว โดยพบว่าครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยายและครอบครัวที่มีพ่อคนเดียว ล้วนแต่เป็นลักษณะของครอบครัวที่กระทำทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงทั้งสิ้น อีกทั้งลักษณะโครงสร้างของครอบครัวทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างเป็นครอบครัวที่มีพื้นฐานมาจากพ่อแม่เลิกรากันทั้งสิ้น ลักษณะพื้นฐานดังกล่าวที่ทำให้ครอบครัวเกิดการปรับตัว เกิด

ปัญหาระหว่างพ่อเลี้ยงกับลูกเลี้ยงคือ ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถยอมรับได้ว่าต้องรักกันแบบพ่อลูกที่แท้จริง

ประการที่สอง สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการทารุณกรรมทางเพศ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพแบบขาดความรักความผูกพันกัน ทำให้ภายในครอบครัวขาดการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการขาดความมั่นคงปลอดภัยในครอบครัว จึงทำให้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กถูกระงับการทารุณกรรมทางเพศได้ นอกจากนี้จากผลการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพภายในครอบครัวนี้มีความสัมพันธ์กับบุคลิกลักษณะของผู้กระทำ อันส่งผลให้ผู้กระทำสามารถทำความผิดได้เร็วขึ้นคือ ผู้กระทำดื่มสุราหรือติดยาเสพติด ผู้กระทำไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ และได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวมาแบบผิด ๆ เช่น แม่มีทัศนคติในการเลี้ยงดูลูกชายแบบให้ผู้ชายเป็นใหญ่ในครอบครัว หรือให้มีอำนาจเหนือสมาชิกคนอื่นในบ้าน

ประการที่สาม การใช้อำนาจในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวที่มีผู้กระทำเป็นผู้มีอำนาจภายในครอบครัว ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ส่งผลให้ผู้กระทำไม่คิดไตร่ตรองก่อนทำความผิด แต่พยายามหาทางกระทำทารุณกรรมทางเพศกับเด็กโดยไม่ใส่ใจว่าสิ่งที่ทำจะมีผลตามมาอย่างไรบ้าง

ประการที่สี่ ฐานะทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาไม่ได้ชี้ชัดลงไปว่าฐานะทางเศรษฐกิจจะมีผลทำให้เกิดการทารุณกรรมทางเพศโดยตรง แต่ฐานะทางเศรษฐกิจนี้ทำให้ครอบครัวเกิดปัญหา เช่น ปัญหาหนี้สิน ครอบครัวไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านปัจจัย 4 ได้ จึงทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดปัญหาทางอารมณ์จิตใจ ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุที่ผู้กระทำ ทารุณกรรมทางเพศกับเด็กก็ได้

วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุลและคณะ (2546) ศึกษาเรื่องการประเมินกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว ได้สรุปผลกระทบที่เด็กได้รับจากการถูกละเมิดสิทธิคือ เด็กที่ประสบเหตุการณ์บ่อย ๆ เด็กจะซึมซับพฤติกรรมความรุนแรงและเมื่อเติบโตขึ้นจะแก้ปัญหาคด้วยวิธีรุนแรงทั้งในครอบครัวและนอกครอบครัวเสมอ ส่วนเด็กผู้หญิงที่เห็นมารดาถูกทำร้ายทุบตีบ่อย เด็กจะเรียนรู้และยอมรับสภาพความรุนแรงของชีวิตสมรส เมื่อเติบโตมีคู่สมรสก็จะยอมให้คู่ครองทำร้ายทุบตี

ราชันย์ ชินายศ (2546) ศึกษาเรื่อง ปัญหาเด็กและสตรีถูกล่วงละเมิดทางเพศจากบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เสียหายสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ กลุ่มแรกคือ เด็กหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี สาเหตุที่ทำให้เกิดการละเมิดทางเพศคือ ความอ่อนวัยของผู้เสียหาย ประกอบกับความคุ้นเคย ความไว้วางใจ ความเคารพนับถือต่อ

ผู้ต้องหา และทั้งหมดเป็นบุคคลใกล้ชิดผู้เสียหายทั้งสิ้น กลุ่มที่สองคือ หญิงที่มีอายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป กลุ่มนี้จะมีลักษณะการล่วงละเมิดแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นการล่วงละเมิดทางเพศ โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย แต่เป็นลักษณะที่ขัดต่อดำรงทกกฎหมาย และผู้ต้องหาทั้งหมดเป็นผู้ที่เสียหายมีความรู้จักสนิทสนมเป็น อย่างดี ลักษณะที่สองเป็นลักษณะการล่วงละเมิดทางเพศโดยบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่รู้จักคุ้นเคยมาก่อน และพบว่า นอกจากสาเหตุดังกล่าวแล้ว ข้อบกพร่องของกฎหมายที่ใช้บังคับที่เป็นช่องทางให้ผู้กระทำความผิดไม่หวั่นใจและมีการกระทำความผิดซ้ำอีก จึงควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สามารถป้องกันการล่วงละเมิดในเด็กและสตรีอย่างมีประสิทธิภาพผลสูงสุด

ชลทิพร ภูโสภา (2547) ศึกษาเรื่องการรับมือต่อการถูกทารุณกรรมทางเพศในเด็กหญิง ผลการวิจัยพบว่า การให้เด็กอยู่ตามลำพังกับผู้กระทำ และการถูกละเลยจากผู้ปกครองเป็นสถานการณ์ที่เอื้อให้เกิดการทารุณกรรมทางเพศ ประสบการณ์ความรู้สึกรู้สึกจากการถูกทารุณกรรมทางเพศ ได้แก่ ความรู้สึกกลัว ความรู้สึกโกรธและแค้นผู้ที่กระทำการทารุณกรรม ความรู้สึกเสียใจ ไม่ไว้วางใจ กลัวว่าจะถูกทารุณกรรมทางเพศซ้ำ โกรธและเกลียดผู้ที่กระทำการทารุณกรรม ผังใจกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น การรับมือของเด็กคือ พยายามต่อสู้ พยายามหนีออกจากสถานการณ์ ปกปิดเรื่องราวที่เกิดขึ้น หาทางระบายความรู้สึกที่เกิดขึ้นด้วยการร้องไห้และการเล่น หาเหตุผลมาปลอบปล้ำความรู้สึกที่เกิดขึ้น การร้องขอความช่วยเหลือและการเปิดเผยเรื่องราวกับบุคคลที่คิดว่าจะสามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ จากผลดังกล่าว ทำให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์การถูกทารุณกรรมทางเพศ ตลอดจนการรับมือของเด็กผู้หญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศภายใต้บริบทและประสบการณ์ตรงของผู้ที่ถูกกระทำ

จิตติ พรหมสร (2548) ศึกษาเรื่องความคิดเกี่ยวกับตนเองและความรุนแรงในครอบครัว ศึกษากรณีนักเรียนอาชีวะชายที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาท โดยผลการศึกษาได้ข้อสรุปดังนี้ คือ

1. นักเรียนอาชีวะชาย อายุระหว่าง 15-18 ปี ที่มีประวัติการก่อเหตุทะเลาะวิวาทอย่างน้อยตั้งแต่ 5 ครั้งขึ้นไป และอยู่ในครอบครัวที่มารดาเป็นเหยื่อการใช้ความรุนแรงของบิดา มีความเห็นต่อความรุนแรงในระดับปานกลาง โดยมีความคิดว่า การใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหาคือเรื่องปกติ

2. การอบรมสั่งสอนให้ใช้ความรุนแรงของครอบครัว ประกอบด้วยตัวชี้วัด 5 ลักษณะ ได้แก่ การสอนให้ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา การที่บิดาใช้ความรุนแรงต่อมารดา การใช้ถ้อยคำหยาบคายดูค่า การใช้คำสั่งหรือใช้กำลังบังคับให้ทำตามที่บิดามารดาต้องการ และการลงโทษเมื่อกระทำความผิดด้วยความรุนแรง พบว่านักเรียนอาชีวะชาย อายุระหว่าง 15-18 ปี ที่มีประวัติการก่อเหตุทะเลาะวิวาทอย่างน้อยตั้งแต่ 5 ครั้งขึ้นไป และอยู่ในครอบครัวที่มารดาเป็นเหยื่อการใช้ความ

รุนแรงของบิดา และได้รับการอบรมสั่งสอนให้ใช้ความรุนแรงของครอบครัวในระดับมาก ทำให้มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง

3. การเลียนแบบจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ประกอบด้วยตัวชี้วัด 5 ลักษณะ ได้แก่ การใช้กำลังตามที่ได้เห็นตัวอย่างจากบิดา การมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวจากการเห็นเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว การนำวิธีการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรงไปใช้ การจำคำหยาบคายไปใช้และการส่งเสริมให้ใช้ความรุนแรงของครอบครัว พบว่านักเรียนอาชีวะชาย อายุระหว่าง 15-18 ปี ที่มีประวัติการก่อเหตุทะเลาะวิวาทอย่างน้อยตั้งแต่ 5 ครั้งขึ้นไป และอยู่ในครอบครัวที่มารดาเป็นเหยื่อการใช้ความรุนแรงของบิดา มีการเลียนแบบจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวในระดับมาก ทำให้มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง

พรพรชิต นิสัยนต์ (2549) ศึกษาเรื่อง การศึกษารายกรณีของเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ ผลการศึกษาพบว่า เหตุการณ์กระทำทารุณกรรมทางเพศส่งผลกระทบต่อเด็กทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ซึ่งเด็กทั้ง 4 ราย ถูกทารุณกรรมทางเพศจากบุคคลที่คุ้นเคยในครอบครัว ดังนี้คือ บิดาเลี้ยง พี่ชายร่วมสายเลือดต่างบิดา ผู้รับเลี้ยงดูอุปการะเด็กแทนบิดา-มารดา และลุงเขย ซึ่งเป็นผู้ให้การช่วยเหลือครอบครัวของเด็กโดยมีมารดาของเด็กสนับสนุนให้เกิดการทารุณกรรมทางเพศ ซึ่งผู้กระทำทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กมักใช้กำลังข่มขู่หรือบังคับเด็ก และเด็กถูกทารุณกรรมทางเพศครั้งแรกเมื่ออายุประมาณ 8-9 ปี หลังจากเหตุการณ์ที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ เด็กมักปกปิดเรื่องราวไว้เป็นความลับอยู่นานโดยเฉลี่ยประมาณ 1-2 ปี จนเมื่อเรื่องราวการทารุณกรรมทางเพศถูกเปิดเผยขึ้น พบว่า สภาวะทางจิตใจของเด็กมีวุฒิภาวะด้านการแสดงออกไม่เป็นไปตามวัย กลไกทางจิตที่พบบ่อย ได้แก่ การเก็บกด การถดถอย การปฏิเสธ และการกล่าวโทษตนเอง นอกจากนี้ยังมีความรู้สึกเป็นปมด้อยในชีวิต คิดว่าตนเองมีมลทินและฝังใจกับเหตุการณ์ที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ รวมทั้งมีทัศนคติต่อเพศชายในทางลบ จากการศึกษาประวัติการเลี้ยงดูของเด็กพบว่า เด็กเติบโตมาจากสภาพครอบครัวที่มีบิดามารดาหย่าร้าง ต่างฝ่ายต่างมีสามีหรือภรรยาใหม่ บิดาเสียชีวิต หรือมีสภาพครอบครัวที่แตกแยก ขาดการเอาใจใส่ ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จากการศึกษากรณีได้ทำการช่วยเหลือบำบัดฟื้นฟูจิตใจเด็กโดยการให้คำปรึกษาเป็นรายกรณี พบว่า เด็กมีพฤติกรรมปรับตัวดีขึ้น

พรอุษา ประสงค์วรรณะ (2551) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การถูกระทำรุนแรงของเด็กที่เข้ารับบริการของศูนย์ช่วยเหลือเด็กในโรงพยาบาลเขตจังหวัดปทุมธานี ผลจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 90.3 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 13-18 ปี คิดเป็นร้อยละ 66.1 ส่วนใหญ่มีบิดาและมารดาอยู่ด้วยกันกับเด็กคิดเป็นร้อยละ 83.9 โดยมีบรรพบุรุษในครอบครัวที่บกพร่อง คิดเป็นร้อยละ 87.1 ฐานะทางเศรษฐกิจของ

ครอบครัวมีเศรษฐฐานะต่ำ คิดเป็นร้อยละ 59.7 ผู้กระทำรุนแรงกับเด็กส่วนใหญ่เป็นคนคุ้นเคย คิดเป็นร้อยละ 61.3 และผู้กระทำรุนแรงมีการใช้สุรา คิดเป็นร้อยละ 54.9 โดยปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ อายุ มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การถูกละเลยทอดทิ้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนปัจจัยทางด้านครอบครัว ได้แก่ การอยู่ร่วมกันของบิดามารดากับบุตร มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การถูกละเลยทอดทิ้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย ได้แก่ การย้ายถิ่นของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การถูกระทำรุนแรงทางเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสังคม ได้แก่ แหล่งสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การถูกระทำรุนแรงทางร่างกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยในภาพรวมของประสบการณ์การถูกระทำรุนแรง พบว่าปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสังคม ได้แก่ แหล่งสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การถูกระทำรุนแรงของเด็ก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กที่ไม่มีแหล่งสนับสนุนทางสังคมมีความเสี่ยงต่อประสบการณ์การถูกระทำรุนแรง 7.5 เท่าของเด็กที่มีแหล่งสนับสนุนทางสังคม

ศิวพร คารวนันท์ (2551) ศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ยังไม่สามารถคุ้มครองและแก้ไขปัญหาเด็กได้ครอบคลุมถึงเด็กทุกคน เนื่องจากกฎหมายกำหนดความหมายของ “เด็ก” คือ บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ โดยไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ทำให้มาตรการในคุ้มครองเด็กและการแก้ไขปัญหาเด็ก ไม่สามารถบังคับใช้กับเด็กทุกคนและหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวยังคงมีช่องว่างของกฎหมายให้ผู้กระทำผิดอาศัยเป็นข้อแก้ตัวเพื่อให้พ้นความผิดได้ ทำให้ไม่สามารถคุ้มครองเด็กได้จริง สำหรับการคุ้มครองเด็กในระดับจังหวัดและท้องถิ่นลงไปพบว่า คุณภาพและมาตรฐานยังไม่ทัดเทียมเหมือนเช่นส่วนกลาง การบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองและแก้ไขปัญหาเด็กยังขาดประสิทธิภาพ การดำเนินงานเพื่อให้ความคุ้มครองเด็กยังไม่ได้รับความเอาใจใส่เท่าที่ควรจากผู้มีหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด และงานสายด่วนเพื่อคุ้มครองเด็กยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากยังมีข้อบกพร่องในการทำงานและยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายของประชาชนทั่วไป